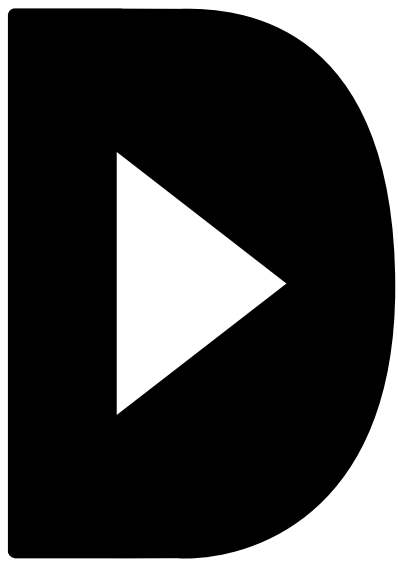

Directa

publicació quinzenal

Núm 420

Del 30/11 al 13/12 de 2016

2 €

www.directa.cat

Directacoop
2016

El règim franquista va atorgar a dit la gestió de l'aigua als empresaris i polítics més afins

3-7

David Harvey: "Les ciutats no poden ser un lloc on invertir, sinó que han de ser un lloc on viure"

12-15

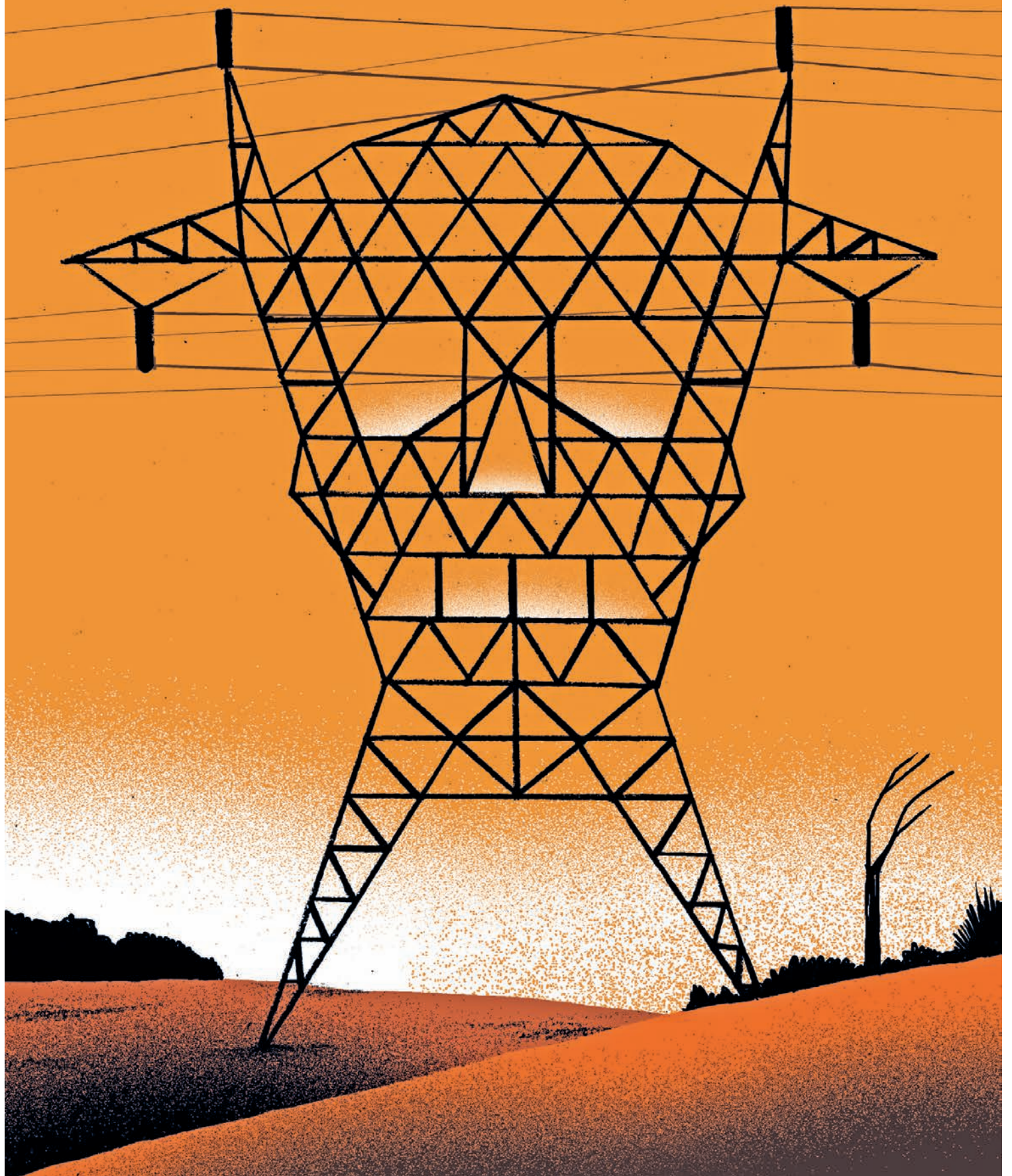
Montserrat Roig, el magnetisme de la seva mirada perviu 25 anys després de la seva mort

28-29

Castelló, en alta tensió

El nord del País Valencià s'enfronta a la MAT, una infraestructura energètica gegantina que solcarà el territori i que, segons les veus detractores, podria generar afectacions en la salut de les persones

PÀG 8-11

/ NEGRESCOLOR

D

Directa

publicació quinzenal

EDITA:
La Directa SCCL
C. Riego núm. 37 baixos esquerra 08014 Barcelona
Tel: 935 270 982 / Mòbil: 661 493 117
directa@directa.cat - www.directa.cat

DIPÒSIT LEGAL: B 16982-2016

LLICÈNCIA CREATIVE COMMONS: Reconeixement-No
Comercial-Sense Obra Derivada 2.5

Aquesta publicació intenta escriure amb
un llenguatge no sexista i no androcèntric

La Directa no comparteix necessàriament
les idees expressades als articles d'opinió

QUI SOM?

Estirant del fil

Víctor Yustres, Joan Mas

Al peu del canó

Anna Celma, Jesús Rodríguez

Miralls

Gemma Garcia

Cruïlla

Vicent Almela, Guille Larios

Impressions

Adrián Crespo, Isabel Benítez

Roda el món

Oriol Andrés, Roger Suso

Poca Broma

Gerard Casadevall

Expressions

Joan Gener, Anna Pujol, Mireia Chavarria,
Misaël Alerm, Àlex Romaguera

La indirecta

Àlex Romaguera i Mariana Cantero

Coordinació web

Eloi Latorre, David Bou, Gemma Garcia,

Maties Lorente

Audiovisuals

Sònia Calvó, Estel·la Marcos

Fotografia

Víctor Serri

Il·lustració

Ricardo Hermida

Correcció

Laia Bragulat

Edició

Jesús Rodríguez

Projecte gràfic

Jose Téllez, Sergio Espin, Núria Ribes,
Hugo Cornelles

Disseny gràfic i compaginació

Pau Fabregat

Gestió web

Jamgo Cooperativa Tecnològica

Administració i subscripcions

Ester Mora

Difusió i Publicitat

Ferran Domènech

Comercial i distribució

Paula Rodríguez

NUCLIS TERRITORIALS I MITJANS

COL-LABORADORS: Berguedà, Bages i
Solsonès ('L'Apunt'); Gironès, la Selva, Pla
de l'Estany i Baix Empordà ('L'Ariet'); Alt
Empordà ('La Fissura'); Osona; Maresme;
Baix Llobregat ('La Riuada' i 'Infobaix');
Alt Penedès, Baix Penedès, Anoia i Garraf
(Xarxa Penedès); Vallès Oriental; Vallès
Occidental; Barcelonès ('Districte 11' i 'La
Interviu'); Tarragonès; Terres de Ponent;
Castelló; València; Palma; Eivissa; Menorca;
Perpinyà; Terres de l'Ebre i Val d'Aran

CONTACTES:

General directa@directa.cat

Redacció redaccio@directa.cat

Opinió opinio@directa.cat

Cultura expressions@directa.cat

Subscripcions subscripcions@directa.cat

Publicitat publicitat@directa.cat

Distribució distribucio@directa.cat

Volem ser un dels teus propòsits de cara al 2017

/ SR. PLASTIKO

Redacció

@La_Directa

Amb el fred (amb el permís del canvi climàtic), com cada hivern, arriba el final d'any. Per la Directa, el 2016 ha sigut un any de molts canvis, però, sobretot, ha esdevingut l'any de la consolidació d'un projecte col·lectiu que somniàvem i que, finalment, hem fet realitat juntes: la nova cooperativa Directa SCCL.

Clavant la mirada al 2017, us proposem transformar la realitat amb nosaltres, amb vosaltres mateixes i amb els diferents col·lectius, entitats i cooperatives que ens envolten a través dels propòsits transformadors.

Hem decidit que els propòsits cobren molta més força si són transformadors, si serveixen per millorar, encara que siga una miqueta, aquest món que compartim. Per això, us proposem reapropiar-nos del consum impugnant les entitats bancàries i les grans elèctriques que desnonen i condemnen milers de famílies

a la misèria energètica i promovent les finances ètiques i cooperatives de casa nostra. Us proposem, també, fomentar les cures quotidianes, mostrar més els afectes a la gent que ens estima i enfrontar els mals moments amb l'aixopluc del caliu col·lectiu.

També ens agradaria que *ecologisme* no fos un mot buit de significat pel *capitalisme verd* i poder dur-lo a la pràctica en el nostre dia a dia a través de la lluita en defensa del territori, la reducció de les deixalles que produïm i l'ús de menys materials contaminants per alimentar l'esperança de poder deixar un món més net a la nostra mainada.

Estem convençudes que, amb petits gests individuals, podem transformar la nostra quotidianitat. El nostre propòsit com a projecte és clar: continuar fent periodisme transformador amb vosaltres. Per això us convidem a fer un pas més i sumar-vos a les 200 sòcies -persones i entitats- de la cooperativa Directa. ◀

VOLEM SABER LA TEVA OPINIÓ: Quin article t'ha agradat més del número? Què hi trobes a faltar? Quins canvis hi faries? Quins temes no toquem i podríem tractar?

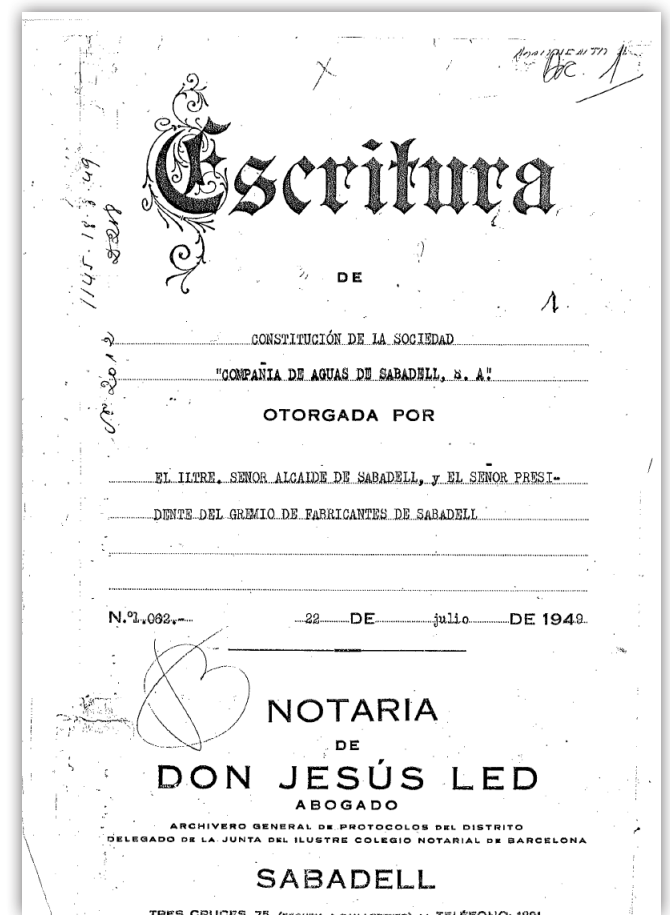
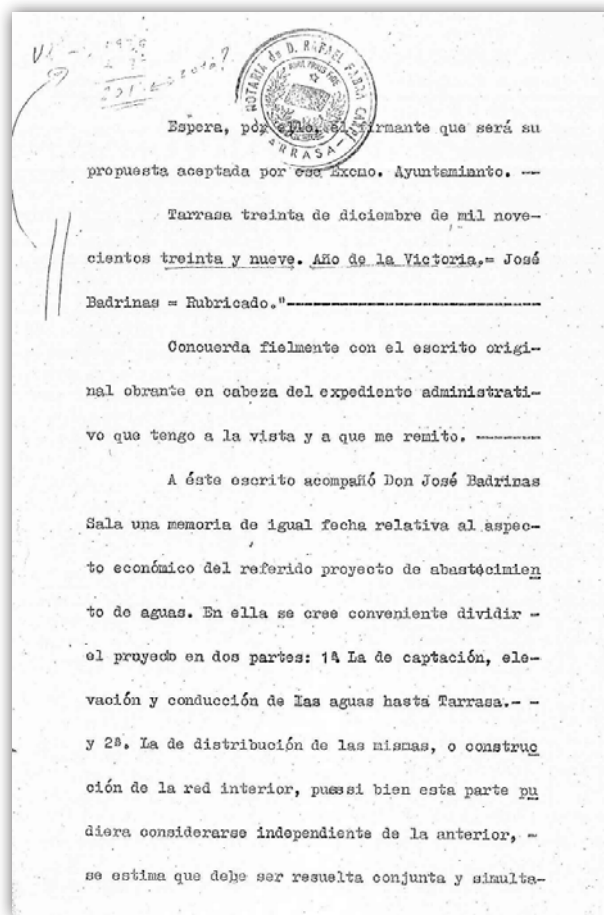
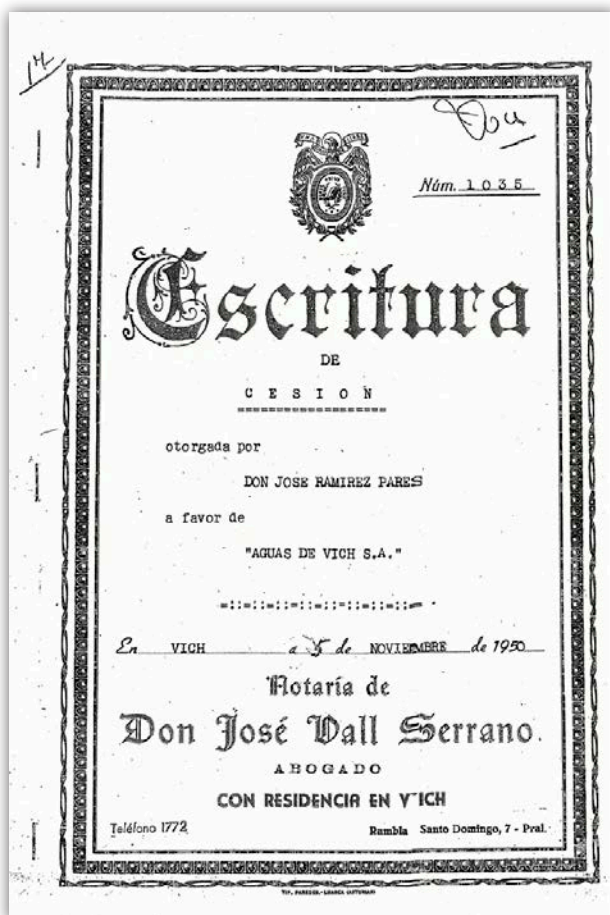
ESCRIU-NOS a directa@directa.cat

Amb la industrialització de les grans ciutats, l'aigua –que era un bé comunal– ha esdevingut una font de negoci segura i rendible. Al llarg del segle XX, el subministrament ha passat d'estar gestionat per empresaris i financers locals –en molts casos connectats amb el franquisme– a concentrar-se en mans de macroempreses amb bones connexions polítiques, entre les quals destaca Agbar. A les administracions i al carrer, s'alcen múltiples veus que reclamen la remunicipalització del servei per gestionar-lo de manera més democràtica i participativa

Aigua privada que brolla de privilegis franquistes

Les empreses que actualment gestionen l'abastament d'aigua a Terrassa, Sabadell, Girona o Vic van aconseguir les concessions gràcies al beneplàcit de les elits polítiques i empresarials de la dictadura del general Franco

Els contractes de cessió dels drets de l'aigua a Vic, Terrassa i Sabadell, signats durant el franquisme

Víctor Yustres
@victoryus3

El 9 de desembre finalitza el contracte de concessió de 75 anys a l'empresa MINA Pública Aigües de Terrassa SA i una àmplia majoria del consistori (20 de 27) ha acordat que el servei passarà a mans públiques

Terrassa, la quarta ciutat més poblada de Catalunya i la vuitena dels Països Catalans, es troba al punt de mira de la batalla per la reinternalització del servei de l'aigua. El 9 de desembre finalitza el contracte de concessió de 75 anys atorgat a l'empresa MINA Pública Aigües de Terrassa SA i una àmplia majoria de la representació política al ple del consistori (20 de 27 regidors) ha acordat que el servei passarà a mans públiques. La decisió es ratificarà l'1 de desembre en un ple extraordinari. Mentre l'empresa desplega tot el seu potencial mediàtic i jurídic per impedir la remunicipalització, plataformes com Aigua és Vida, la Taula de l'Aigua de Terrassa o l'Observatori Municipal de Terrassa posen sobre la taula diversos elements per fiscalitzar les irregularitats de l'empresa i aporten un element històric que es repeteix en altres empreses gestores de l'aigua al territori: les arrels franquistes de la concessió.

"Liberada Cataluña por el glorioso Ejército Nacional, se encontró la Comisión Gestora a quién se encargó en momentos tan difíciles la gestión y encauzamiento de los asuntos municipales y ciudadanos con importantes problemas de mejora resolución, y entre ellos con el angustioso del abastecimiento de aguas a la población". Com ja apunta el segon article del contracte de concessió, datat el 10 de desembre de 1941, la Comissió Gestora -nomenada per les autoritats feixistes que acabaven de guanyar la Guerra Civil- atorga l'explotació del servei d'abastiment i subministrament d'aigua de la ciutat de Terrassa per una durada de 75 anys als tres poderosos industrials Josep Badrinas Sala, Juan Marqués Casals i Mariano Galí Guix -en nom de la companyia MINA Pública d'Aigües de Ter-

Continúa a la pàgina següent >>>

>>> [Ve de la pàgina anterior](#)

rasa- sense cap concurs públic. MINA era una societat civil (de fet, la més antiga que figura al Registre Mercantil), constituïda l'any 1842 per abastir la creixent indústria tèxtil de Terrassa. Els industrials, que controlen la societat, no la converteixen en mercantil fins que no tenen assegurada la concessió. Badrinas, un empresari tèxtil important de l'època, argumenta -en aquest contracte- que ho fan per patriotisme, per la “*restauración de España, siguiendo los dictados de nuestro glorioso Caudillo*”. Actualment, tot i que el grup Agbar és soci majoritari de l'empresa MINA (en controla el 33%, segons dades de Sabi), Marià Galí Segué, fill d'un dels primers propietaris de l'empresa mercantil, també n'és accionista i president i ha estat el seu director general durant 28 anys, fins al 2013. També és president de la Cambra de Comerç de Terrassa des de 2006.

Aigua, elits industrials i poder polític

A finals del segle XIX, l'aigua era un bé comunal a moltes poblacions, però, amb l'arribada de la industrialització, el creixement urbà es va multiplicar i l'aigua va esdevenir un element vital per al desenvolupament econòmic i urbanístic. L'auge del sector tèxtil a Catalunya, una indústria que necessitava d'un abastament d'aigua important per poder funcionar, va fer que les elits industrials i financeres, que després de la Guerra Civil estaven estretament lligades al règim franquista, volguessin controlar un servei rendible i en règim monopolístic al municipi. A la majoria de ciutats industrials, doncs, diferents empreses privades van assumir la gestió de l'aigua per assegurar-se el control del recurs com a matèria primera per a la seva producció. També és el cas de Sabadell, on la Companyia General d'Aigües de Sabadell (CASSA) té un contracte de concessió de 99 anys des de 1949. “CASSA neix del gremi de fabricants de Sabadell, que tenia com a president l'alcalde franquista Josep Maria Marcet i del qual formaven part els principals banquers i les personalitats financeres més importants de la ciutat, que tenien una visió de creixement econòmic a partir del control de l'aigua”, afirma Eduard Masjuan, historiador econòmic i membre del grup de recerca Aigua, Territori i Sostenibilitat de la UAB. “Gràcies a les influències de l'empresariat de Sabadell dins el poder franquista, van poder desenvolupar un sector terciari al voltant del negoci de l'aigua en un moment en què la indústria tèxtil ja entrava en declivi”, apunta.

El mateix patró al Gironès

Fora de Barcelona i l'àrea metropolitana, també trobem algunes concessions d'aigua amb un origen lligat al franquisme. Tal com explica Josep Rost a *L'Ariet*, l'empresa Girona SA, antecedent de l'actual concessionària AGISSA, es va crear l'any 1975, quatre mesos abans de guanyar una concessió de l'últim govern franquista al municipi per l'abastament d'aigua a Girona, Salt i Sarrià de Ter. La influència amb el règim va ser clau per aconseguir un contracte tan sucós sense cap experiència prèvia: entre els accionistes de l'empresa, hi havia Florenci Coll Llach, fill d'una família de terratinents de l'arròs a Pals; Manuel Vicens Moner, alcalde franquista de Sant Feliu de Guíxols; Enric Llaudet Ponsá, fill dels empresaris del tèxtil propietaris de la colònia Llaudet, o Juan Gich i Bech de Cardena, membre d'una família d'empresaris del suro d'Agullana i destacat dirigent franquista de la zona (va ser Secretario General del Movimiento i procurador de les Corts Franquistes per la província, entre altres càrrecs). En el cas de Vic, la concessió de 99 anys es va fer l'any 1949 a Aigües de Vic SA. És una de les poques ciutats catalanes on la gestió privada de l'aigua no està en mans d'Agbar o d'alguna de les seves filials. L'empresa està controlada per empresaris locals i, des que va rebre la concessió, al contracte, hi figuren noms de personalitats de poderoses famílies industrials de Vic com Josep Pujols Vergés, Joan Busquets Mataró o Jaume Genís i Rius, membre de la nissaga Genís i Rius de la indústria pel·letera. ◀

“Les influències de l'empresariat de Sabadell dins el poder franquista, van poder desenvolupar un sector terciari al voltant del negoci de l'aigua”, afirma l'historiador Eduard Masjuan

Girona SA va aconseguir la concessió sense cap experiència prèvia. Entre els accionistes hi havia l'alcalde franquista de Sant Feliu de Guíxols i un Secretario General del Movimiento

Qui és qui e

La multinacional Agbar domina un mercat de

Xavier Puig Sedano
@xavierps7

Macroempreses amb bones connexions polítiques. Aquest és el perfil de la majoria de grups que gestionen l'aigua a bona part dels Països Catalans. Agbar s'emporta gran part del pastís, però també en mosseguen un tros Aqualia (Fomento de Construcciones y Contratas, FCC), Fomento Urbano de Castellón, Veolia, el Grup Gimeno i fins i tot La Caixa, que té participacions en algunes empreses municipals mixtes a través de Criteria.

Si prenem les vint-i-cinc ciutats més grans com a referència, Agbar i el seu entramat empresarial són responsables de la gestió de l'aigua a setze d'aquestes poblacions. Entre elles, l'Hospitalet de Llobregat, Alacant, Elx (via Hidraqua), Barcelona o Girona. En aquestes dues darreres, la gestió la fa per mitjà d'una Societat d'Economia Mixta (SEM), a la qual també participa La Caixa. En el cas de la capital gironina, cal sumar-hi Aqualia, filial de la multinacional FCC, en mans de la família Koplowitz i que té com a matriu el magnat mexicà Carlos Slim. Aquesta empresa també gestiona directament Aigües de Lleida, a part de controlar el subministrament a diversos municipis de les comarques gironines i de les Illes Balears.

Al seu torn, la gestió de les aigües de Perpinyà està en mans de Veolia. L'empresa francesa és l'actor internacional de recursos hídrics més important, segons el portal d'informació econòmica Factiva. Seguint la mateixa font, Suez SA, propietària d'Agbar, ocuparia la segona posició d'aquest rànquing. Tot i desmarcar-se de les gran empreses multinacionals, a València, Gandia i Castelló, la gestió d'aquest bé públic queda en mans d'empreses amb un fort poder d'influència territorial: Fomento Urbano de Castellón, les dues primeres i el Grup Gimeno, via Facsa, la tercera. D'aquestes 25 ciutats, només Mataró, Palma, Reus i Manresa tenen la gestió municipalitzada.

A prop del poder polític

Si hi ha una persona de pes en la gestió de l'aigua als Països Catalans, és Angel Simón Grimaldos, president d'Agbar. Segons la base de dades empresarial Sabi, també és president d'unes altres quatre empreses de gestió de recursos hídrics i conseller del Cercle d'Economia i de Suez SA, entre altres. Tal com va publicar l'Anuari Mediacat 2012, Simón és una persona estretament vinculada al PSC, des que va ser gerent de l'Àrea Metropolitana de Barcelona entre 1989 i 1995. El director general d'Agbar, Arsenio Olmo, també va ser tècnic de l'entitat metropolitana. Alhora, Jordi Valls i Riera, que va ser conseller de Treball i Indústria el 2006, durant el govern de Pasqual Maragall, és director executiu de Suez Mèxic, després de passar per Aguas Andinas i Agbar United Kingdom -ambdues dependents d'Agbar. Els vincles entre el PSC i Agbar arriben fins a Girona, segons va publicar *L'Ariet*. Tomàs Sobrequés, que va ser regidor del govern de Joaquim Nadal durant 24 anys, és membre del consell d'administració de Girona SA, que controla Aigües Girona, Salt i Sarrià de Ter (AGISSA) i Aigües de Blanes.

Les connexions polítiques de l'empresa barcelonina, però, van més enllà del grup socialista. Una investigació d'anticorrupció va revelar que Agbar és una de les empreses que hauria

En el negoci actual de l'aigua?

grans corporacions que han mantingut o mantenen vincles amb dirigents del PSC, CDC, el PP o ICV

D'esquerra a dreta i de dalt a baix: Miquel Roca i Junyent (Aigües de Barcelona Mixta), Jordi Valls i Riera (Suez Mèxic), Francesc Homs i Ferrer (Criteria), Josep Grau i Serís (Aigües del Segarra Garrigues SA), Angel Simón Grimaldos (Agbar) i Enrique Gimeno Escrig (Facs).

pagat el suposat 3% a CatDem. Entre 2008 i 2012, la fundació de CDC va rebre donacions per valor de 895.000 euros per part de la galàxia de societats mercantils que integren el Grup Agbar. En aquesta investigació, també es destapaven unes donacions de 175.000 euros efectuades entre 2008 i 2009 per part de Fomento de Construcciones y Contratas (FCC), propietària d'Aqualia. El 2015, tres anys després dels pagaments, Miquel Roca i Junyent, el que va ser mà dreta de Jordi Pujol a CDC, va ser nomenat membre del consell d'Aigües de Barcelona Mixta en representació dels interessos d'Agbar i Suez SA. A més, Josep Grau i Serís, conseller d'Agricultura durant la sisena legislatura de Jordi Pujol (entre 1999 i 2003), és -des de 2011- conseller d'Aigües del Segarra Garrigues SA, de la qual Agbar ostenta un 22% de les accions i FCC un 24%.

Els vincles amb ICV també han estat recurrents. Fins a quatre persones de l'entorn ecosocialista han mantingut vincles laborals amb Agbar. L'exregidora de Barcelona Imma Mayol i l'exconseller de Medi Ambient Francesc Baltasar van treballar, entre 2011 i 2012, com a assessors d'Agbar. A la vegada, la que va ser directora de Serveis quan la conselleria estava en mans de Baltasar, Elisenda Rius, va treballar de responsable de Relacions Humanes d'Agbar. Finalment, Eduard Pallejà, secretari general durant el mateix mandat, fa tasques d'assessorament per mitjà de la seva empresa KM2.

Agbar també ha sabut teixir relacions amb el Partit Popular al País Valencià. L'actual regidor popular de l'Ajuntament d'Oriola, Francisco Manuel Sáez Sironi, ha ocupat diversos càrrecs de direcció a empreses com Aquagest, Aigua i Sanejament d'Elx i Hidraqua, totes elles propietat d'Agbar.

Facs, l'empresa que gestiona l'aigua a Castelló, també té vincles amb el PP. El seu president, Enrique Gimeno Escrig, apareix a les peces valencianes de la trama Gurtel per haver finançat la campanya electoral popular de 2008 amb 405.668 euros. A la vegada, Piluca Bertolin, dona d'Esteban González Pons (portaveu del PP al Parlament Europeu), és directora creativa d'Aigües de València SA. L'empresa és propietat de Fomento Urbano de Castellón, el president de la qual és Eugenio Calabuig Gimeno, que va reconèixer haver pagat 375.000 euros a Iñaki Urdangarin a canvi de serveis de recerca d'inversors a l'estranger, en el marc de la investigació del cas Noos.

Els tentacles de La Caixa

Si es parla de la gestió de l'aigua, tampoc no es pot obviar el paper que hi juga La Caixa. El 2014, la multinacional financera catalana va vendre el 24% d'Agbar que posseïa a Suez SA a canvi del 7% d'accions de la multinacional francesa, que va a passar a controlar el consell d'administració de l'empresa d'aigües. Més enllà d'això, La Caixa té un 15% d'Aigües de Barcelona Mixta (Agbar en té un 70% i l'AMB el 15% restant) a través de Criteria. Cal destacar que, entre els patrons de Criteria, hi ha el conseller d'Economia de Pujol entre 2001 i 2003, Francesc Homs i Ferrer. La Caixa també és l'accionista majoritària d'AGISSA, amb un 34% de les accions (Agbar en té un 33% i Aqualia l'altre 33%). En aquest cas, els vincles arriben pel convergent Miquel Noguer, vicepresident de la Diputació de Girona, que -com va destapar la DIRECTA- va rebre 1,35 milions d'euros de La Caixa, com a membre del consell d'administració, entre 2005 i 2013. ◀

Els lligams amb ICV també han estat recurrents. Fins a quatre persones de l'entorn ecosocialista han mantingut vincles laborals amb Agbar, com l'exregidora Imma Mayol

L'actual regidor popular d'Oriola, Francisco Manuel Sáez Sironi, ha ocupat diversos càrrecs de direcció a empreses com Aquagest, Aigua i Sanejament d'Elx i Hidraqua

Objectiu: **governar** **i democratitzar** l'aigua

Almenys 34 municipis catalans podran recuperar la gestió d'aquest bé comú durant els propers quatre anys gràcies a la finalització dels contractes de concessió

Marià Galí, president de MINA Aguas de Terrassa i l'alcalde Jordi Ballart (PSC) inauguren el dipòsit de Can Boada / TERRASSAENLAMIRA

Víctor Yustres
@victoryus3

Després de dècades de detectar irregularitats en la gestió privada de l'aigua a diversos municipis, els darrers quinze anys, les veus de les administracions i la societat civil que defensen recuperar el govern d'aquest servei públic han augmentat. A Catalunya, on el 83% de la població rep aigua gestionada per empreses privades, vuit forces polítiques municipals van signar el Pacte Social de l'Aigua el maig de 2015, a favor de "la gestió pública, participativa i transparent de l'aigua". No s'hi van afegir Convergència, Ciutadans, el PP i el PSC. El grup socialista sí que es va sumar al Compromís per l'Aigua a Catalunya, amb els mateixos principis i signat l'octubre del mateix any amb ERC, la CUP-Crida Constituent i Catalunya Sí que Es Pot. El 25 de novembre de 2016, el ple de l'Ajuntament de Barcelona també va aprovar dues resolucions presentades per Barcelona en Comú i la CUP Capgirem per caminar cap a la remunicipalització de l'aigua a la ciutat comtal.

La inversió insuficient en infraestructures, l'increment de tarifes per costos no associats a l'aigua, la manca de transparència o la mala qualitat del servei han estat factors determinants perquè les administracions locals apostin per reinternalitzar-ne la gestió. "És essencial que els ajuntaments tinguin els instruments adequats per governar i prendre decisions estratègiques sobre serveis públics com l'aigua, com és el cas del finançament, el cost, l'accés o la participació ciutadana", afirma Joan Gaya, enginyer industrial, membre del consell d'administració de l'Agència Catalana de l'Aigua i, des de fa un any, assessor de l'alcalde de Terrassa, Jordi Ballart (PSC), en el procés de decisió del nou model de gestió de l'aigua a la ciutat. Una àmplia majoria del ple de la cocapital del Vallès Occidental (20 de 27 regidores, el PSC inclòs) aposta per recuperar el servei l'any 2017, quan finalitzi la concessió de 75 anys a l'empresa MINA.

Segons dades recollides per la plataforma Aigua és Vida, hi ha com a mínim 34 municipis on el contracte de concessió de l'ai-

gua finalitza durant els propers quatre anys a Catalunya. Entre ells, Terrassa (2016), Ripollet (2016), Sant Cugat del Vallès (2017) o Girona (2020). Malgrat la voluntat política de recuperar el servei, els obstacles són nombrosos. "Les companyies privades de gestió de l'aigua tenen una estratègia clara per bloquejar els processos de remunicipalització i fan servir la seva capacitat econòmica i un aparell legal potent", assegura Quim Pérez, portaveu de la plataforma Aigua és Vida. "Ajuntaments com el de Terrassa els poden plantar cara, però n'hi ha d'altres de localitats més petites que no s'hi atreueixen o no tenen recursos per fer-ho", destaca.

Carregar-se de raons

Davant el procés de reinternalització del subministrament d'aigua, governs com el de Terrassa han de demostrar que el model pel qual aposten és més eficient, rendible i transparent. Per això, han encarregat informes i auditories i han organitzat debats per adoptar un posicionament justificat. La qüestió de la participació també es troba al centre del debat. "La ciutadania ha d'estar al cas de les decisions importants que es prenen en una empresa complexa com Aigües de Terrassa o de Barcelona i ha de tenir la capacitat de poder-hi incidir", reclama Pérez.

L'empresa mixta pública-privada que controla la gestió de l'aigua a tretze dels 25 municipis més poblats dels Països Catalans és, segons algunes persones expertes, un model complicat. "És difícil que un govern municipal controli bé una empresa de la qual forma part. Quan portes la gorra de la gestió i la gorra del govern -i, per tant, l'interès públic i el privat es barregen- la cosa no funciona", afirma Gaya.

Referents internacionals... i passats

París, Berlín, Nàpols... Més de 180 municipis del món han passat per processos de remunicipalització de l'abastament

i el subministrament del servei d'aigua des de l'any 2000, segons l'informe del Transnational Institute titulat *La remunicipalització de l'aigua com a tendència global*. Aquests casos serveixen d'inspiració i model als governs que aposten per recuperar les regnes de l'aigua. Però també es poden analitzar experiències del passat més pròximes: l'empresa Aigües de Barcelona va ser col·lectivitzada pels seus treballadors i treballadores durant la revolució de 1936, en el marc de la Guerra Civil Espanyola. Una gestió curta, però que va ser rellevant per la modernització i l'eficiència del servei que va suposar (fet que va sorprendre l'antiga direcció quan va recuperar l'empresa gràcies a l'ocupació militar franquista de la ciutat), pel control sanitari i ambiental establert i per la sèrie de reformes basades en la justícia social que va impulsar. ◀

Amb el procés de reinternalització del subministrament d'aigua, governs com el de Terrassa han de demostrar que el model pel qual aposten és més eficient, rendible i transparent

Es poden analitzar experiències del passat més pròximes: l'empresa Aigües de Barcelona va ser col·lectivitzada per la plantilla durant la revolució de 1936

EMPRESA MIXTA PRIVADA – PÚBLICA

Aiguafreda
SOREA
Grup AGBAR
2017

Alpens
SOREA
Grup AGBAR
2018

Balenyà
SOREA
Grup AGBAR
2016

Bescanó
PROVEÏMENTS D'AIGUA, SA
Grup AGBAR
2019

Brunyola
PROVEÏMENTS D'AIGUA, SA
Grup AGBAR
2016

Castellfollit de Riubregós
ANAIGUA, CIA.AIG. ALT PENEDES
ANOIA, SA
Grup AGBAR
2019

Dosrius
SOREA
Grup AGBAR
2020

Folgueroles
SOREA
Grup AGBAR
2016

La Garriga
SOREA
Grup AGBAR
2020

La Poble de Massaluça
CIA. GENERAL AIGÜES DE
CATALUNYA, SA
Grup AGBAR
2019

Llers
PROVEÏMENTS D'AIGUA, SA
Grup AGBAR
2016

Mieres
SOREA
Grup AGBAR
2016

Muntanyola
AIGÜES DE VIC, SA
2018

Navata
PROVEÏMENTS D'AIGUA, SA
Grup AGBAR
2017

Oliola
SOREA
Grup AGBAR
2019

Palau-solità i Plegamans
CASSA AIGÜES I DEPURACIÓ, SL
Grup AGBAR
2020

Parets del Vallès
COMPANIA D'AIGÜES DE
SABADELL, SA
Grup AGBAR
2016

Pont de Molins
PROVEÏMENTS D'AIGUA, SA
Grup AGBAR
2016

Ripollet
SOREA
Grup AGBAR
2016

Riudaura
SOREA
Grup AGBAR
2019

Sant Boi de Lluçanès
SOREA
Grup AGBAR
2020

Sant Carles de la Ràpita
COMPANIA GENERAL AIGÜES
DE CATALUNYA, SA
Grup AGBAR
2019

Sant Cugat del Vallès
SOREA
Grup AGBAR
2017

Sant Julià de Vilatorrada
PROVEÏMENTS D'AIGUA, SA
Grup AGBAR
2017

Sant Llorenç d'Hortons
SOREA
Grup AGBAR
2018

Sant Martí d'Albars
CASSA AIGÜES I DEPURACIÓ, SL
Grup AGBAR
2020

Sant Vicenç de Torelló
SOREA
Grup AGBAR
2017

Santa Cecília de Voltregà
ABAST. TRACT. I CONTROL
D'AIGÜES, SL
2019

Santa Eugènia de Berga
SOREA
Grup AGBAR
2017

Santa Eulàlia de Riuprimer
CASSA AIGÜES I DEPURACIÓ, SL
Grup AGBAR
2019

Tavernoles
CASSA AIGÜES I DEPURACIÓ, SL
Grup AGBAR
2020

Terrassa
MINA PÚBLICA D'AIGÜES DE
TERRASSA, SA
Grup AGBAR
2016

Torelló
SOREA
Grup AGBAR
2018

Girona
AIGÜES DE GIRONA, SALT I SARRIÀ TER, SA
Grup AGBAR
2020

GESTIÓ PÚBLICA

Foixà
Baix Empordà
2014

Figaró-Montmany
Vallès Oriental
2010

Montornès del Vallès
Vallès Oriental
2014

Santa Maria de Palautordera
Vallès Oriental
2014

Vilalba Sassera
Vallès Oriental
2014

Arenys de Munt
Maresme
2011

Collbató
Baix Llobregat
2016

La Granada
Alt Penedès
2014

Olerdola
Alt Penedès
2016

Vilagrassa
Urgell
2016

Alfès
Segrià
2014

Puigverd d'Agramunt
Urgell
2015

GESTIÓ PÚBLICA

Palma
EMAYA, Empresa Municipal
d'Aigües i Clavegueram S.A.

Mataró
AIGÜES DE MATARÓ, SA

Reus
AIGÜES DE REUS EMPRESA
MUNICIPAL, SA

Manresa
AIGÜES DE MANRESA, SA

GESTIÓ PRIVADA

Terrassa
MINA PÚBLICA D'AIGÜES DE
TERRASSA, SA
Grup AGBAR
2019

Sabadell
COMPANYIA D'AIGÜES DE
SABADELL, SA
Grup AGBAR
2049

Castelló de la Plana
Facsà
Grup GIMENO

Lleida
AQUALIA, GESTIÓN INTEGRAL
DEL AGUA, SA
Aqualia
2037

Perpinyà
VEOLIA EAU
Grup VEOLIA
2023

Oriola
HIDRAQUA
Grup AGBAR
2038

Gandia
AGUAS DE VALENCIA, S.A.
Grup AGBAR
2019

Sant Cugat del Vallès
SOREA
Grup AGBAR
2017

EMPRESA MIXTA PRIVADA – PÚBLICA

Barcelona
AIGUES DE BARCELONA,
EMGICIA, SA
Grup AGBAR
2047

València
EMIVASA
Grup AGUAS DE VALENCIA
2062

Alicant
Aguas Municipalizadas de
Alicante Empresa Mixta
Grup AGBAR
2036

L'Hospitalet de Llobregat
AIGUES DE BARCELONA,
EMGICIA, SA
Grup AGBAR
2047

Badalona
AIGUES DE BARCELONA,
EMG CIA, SA
Grup AGBAR
2047

Tarragona
EMPRESA MPAL, MIXTA
AIGUES TARRAGONA, SA
Grup AGBAR

Santa Coloma de Gramenet
AIGUES DE BARCELONA,
EMG CIA, SA
Grup AGBAR
2047

Torrevel·la
AGAMED, AGUAS DEL ARCO
MEDITERRANEO, SA
Grup AGBAR

Girona
AIGÜES DE GIRONA, SALT I
SARRIA TER, SA
Grup AGBAR
2020

Cornellà de Llobregat
AIGÜES DE BARCELONA, EMGCIÀ, SA
Grup AGBAR
2047

Sant Boi de Llobregat
AIGÜES DE BARCELONA, EMGCIÀ, SA
Grup AGBAR
2047

Torrent
AIGÜES DE L'HORTA, S.A.
Grup AGBAR
2019

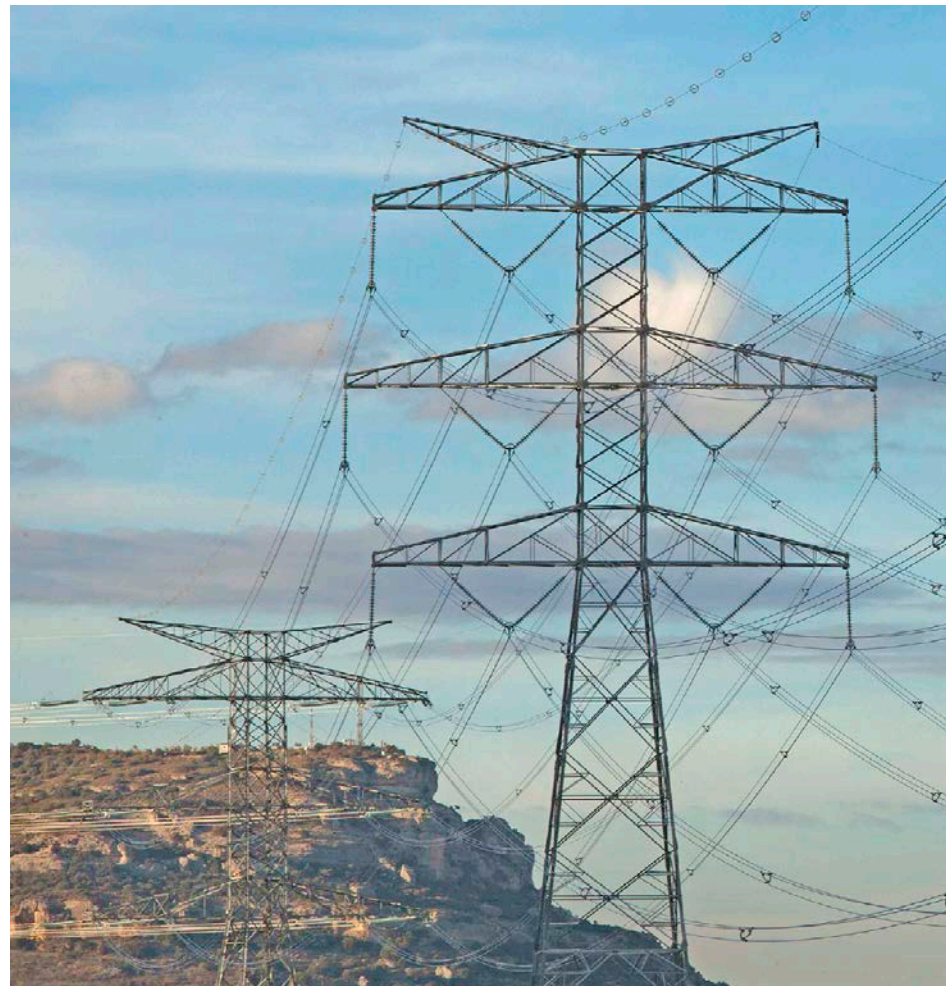
Elx
AIGÜES I SANEJAMENT D'ELX, SA
Grup AGBAR

FONT: Aigua és vida i investigació pròpia

La MAT amenança les comarques de Castelló

Amb l'objectiu de connectar el transport d'energia elèctrica entre Europa i l'Àfrica, Red Eléctrica de España té previst cosir les zones rurals del nord del País Valencià amb 86 quilòmetres de línia de molt alta tensió. Malgrat l'estratègia de desinformació desplegada per l'empresa, alguns pobles afectats han activat la mobilització

Paula Duran / Vicent Almela / Laura Villaplana
@paula_duran / @La_Directa / @VillaplanaLaura

Els camps sembrats d'ametllers i oliveres, alguns ramats dispersos i les serres, seguides de barrancs i més serres, ens situen a les comarques interiors de Castelló. Un paisatge marcat per les formes de vida rurals, vinculades al camp, al bestiar i a una determinada relació amb la terra i l'entorn, principals fonts d'economia i subsistència de la zona. Des de l'extrem nord interior del País Valencià, iniciem una ruta que travessarà les comarques dels Ports, l'Alt Maestrat, l'Alcalatén i la Plana Alta. Un territori rural que Red Eléctrica de España (REE) té previst cosir amb el traçat d'una línia de molt alta tensió (MAT).

Les muntanyes de Forcall (els Ports) conviuen, des de fa un any, amb torres elèctriques de quasi 80 metres d'alçària que sustenten la línia. Es tracta del primer dels municipis valencians que ha vist modificat el seu paisatge per la connexió amb la línia que ve de l'Aragó. Allà, trobem una veïna passejant, que ens parla dels "monstres" que han ubicat al terme. "Van anar oferint diners a alguns veïns com si fóra un premi pel qual s'ha-

Les muntanyes de Forcall (els Ports) conviuen amb torres elèctriques de quasi 80 metres d'alçària; es tracta del primer dels municipis afectats que ha vist modificat el seu paisatge

Els riscos per a les persones i els ecosistemes, com ara la mortalitat en les aus o la desforestació dels boscos, són alguns dels agreujants que poden alterar la vida quotidiana a la zona

vien d'alegrar", lamenta. I assenyala la prepotència amb què els han tractat: "Es riuen de tota oposició al projecte dient que, amb els diners que costa, no s'aturarà".

A pocs quilòmetres, trobem Morella, terme que acull la subestació elèctrica des d'on es distribuirà l'energia pel cablejat elèctric, tot recorrent els disset municipis afectats, fins a la subestació d'Almassora (la Plana Alta). Tot i la magnitud del projecte, diverses persones afectades lamenten l'escassa informació proporcionada per REE i el pas subtil per molts dels plenaris municipals. Això, juntament amb el període per presentar al·legacions, molt curt, fa que només alguns pobles -com Morella, Ares, Benassal, Atzeneta i Vilafamés- hagen arribat a temps de sol·licitar el desplaçament del traçat dels nuclis habitats i dels llocs amb un valor natural i patrimonial destacat.

Un mode de vida en perill

Enfilem cap a l'Alt Maestrat, carretera avall, i deixem enrere alguns dels pobles afectats -com Benassal o la Torre d'en Besora- fins a arribar a Culla. A prop del riu Molinell i de la Carrasca de Culla, testimoni centenari dels canvis al territori, Manuel ens espera al seu mas, per on passa una línia d'alt voltatge des dels anys seixanta. "Al principi, transportava 135 kW, però, més tard, van augmentar la seua capacitat fins a 400 kW, l'equivalent a la molt alta tensió", conta. Tot i que l'exposició de la zona als camps electromagnètics ja és elevada, REE ha projectat que la nova MAT passe pel costat d'aquest nucli rural.

Encara que no hi ha estudis sobre els efectes de la línia en la salut de les habitants de la zona, Manuel explica que els mals de cap han estat una constant per a diverses membres de la seua família i altres veïnes. En aquest sentit, assenyala la possible relació d'aquests mals de cap amb l'exposició als camps electromagnètics a què estan sotmeses, tal com va apuntar fa temps el metge de la zona.

Manuel també comenta que la seua família sempre ha estat arrelada al conreu de la terra i a una manera de fer i de viure tradicionals. Aquest estil de vida, característic de la zona, cada dia és més escàs arran del despoblament progressiu de les zones d'interior, marcat per l'envelliment i l'èxode rural. Aquesta tendència, però, afirmen algunes veïnes, es pot agreujar amb

l'arribada de la MAT. El risc dels efectes que pot tenir sobre la salut de les persones i els ecosistemes, com ara la mortalitat en les aus o la desforestació dels boscos, són alguns dels agreujants que poden alterar el full de ruta del territori.

El silenci com a via d'accés

Seguim avançant i, després d'alguns revolts, arribem a Atzeneta del Maestrat, un dels municipis amb més població afectada. Vora 140 persones residents al Pla de Meanes hauran de conviure amb el brunzit esgarrifós dels cables i les torres gegantines, que travessaran bancals, camins i masos. La notícia va arribar fa uns mesos, quan es va publicar el projecte al BOE, deixant un marge de dues setmanes per presentar al·legacions.

L'alcalde de la localitat, Santiago Agustina, comenta que es tracta d'un *modus operandi* habitual en aquest tipus de macroprojectes invasius: "Volien que signàrem d'entrada, sense saber res, i vam dir que no. Quan vam veure que el projecte era una barbaritat, ens vam reafirmar". En el seu cas, la negativa va anar lligada a l'adhesió a la Plataforma No a la MAT de les comarques de Castelló, hereva de l'organització veïnal originada a Vilafamés.

Les declaracions explícites d'alguns consistoris com a *pobles lliures de MAT* no han deturat les negociacions de REE. "Davant la postura de l'Ajuntament, van començar la seua estratègia, desmobilitzar qui es puga oposar al projecte amb diners i, indirectament, buscar el conflicte entre veïnes", expressa indignat. Agustina afirma que una gran mobilització ciutadana pot ser la principal via per aturar la MAT: "Les al·legacions no els suposen cap inconvenient, però molta gent fent accions en defensa de la seua terra, sí".

50 euros per passar per casa seua

Camí de la Plana, coneixem Pilar, Clara i Pepe, habitants de la pedania de les Crevades, a les Useres, que ens expliquen que el veïnat d'aquest terme es va organitzar per obligar l'Ajuntament a posicionar-se contra la MAT. Carmen, una altra veïna afectada, ens mostra un senyal que marca la futura cimentació d'una torre, a 70 metres de sa casa. "A la meua germana, li oferien 50 euros per passar pel seu terreny. Pareix que tenen molt clar que ho faran i per això ofereixen tan poc", expressa. El seu cas és

Representants de No a la MAT i l'eurodiputada d'EUPV Marina Albiol intervenen a Brussel·les / GUE/NGL

Torres elèctriques de la MAT s'alcen al municipi de Morella / MIGUEL ÁNGEL TRONCHO

La Plataforma No a la MAT porta el cas a Brussel·les

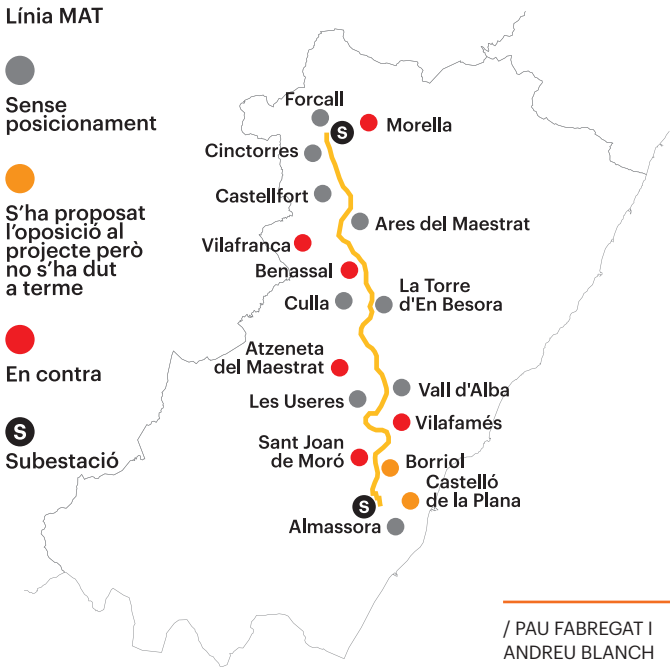

Per obrir nous fronts de protesta, la Plataforma No a la MAT es va desplaçar a Brussel·les a inicis de novembre, convidada per l'eurodiputada Marina Albiol i l'esquerra unitària europea. Allà, les delegades van alçar la veu davant un Parlament Europeu que, paradoxalment, pretén ampliar les connexions energètiques entre Europa i l'Àfrica i, alhora, preservar i protegir els espais naturals per on passa la infraestructura. Unes contradiccions que, lluny de ser fenòmens puntuals, fan que s'acumulen les sol·licituds de paralització de projecte per motius de protecció mediambiental. Cecilia Wikström, presidenta de la Comissió de Peticions, apuntava: "Gran part d'aquestes sol·licituds provenen de l'Estat espanyol, símptoma que alguna cosa falla". Mentre s'espera que la petició siga acceptada, Ros, advocada i membre de la plataforma, indica que el següent pas serà demanar el tracte d'urgència, tenint en compte l'estat avançat del projecte. Bona part de la petició se centra en l'impacte sobre el territori i l'incompliment de les proteccions ambientals europees, l'única via actual per aturar el projecte. En aquest sentit, el traçat de la MAT travessa zones recollides en la Xarxa Natura 2000, programa europeu per preservar la biodiversitat. El projecte vulneraria zones que han estat declarades com a llocs d'importància comunitària (LIC) –l'Alt Maestrat i la Serra d'en Galce-

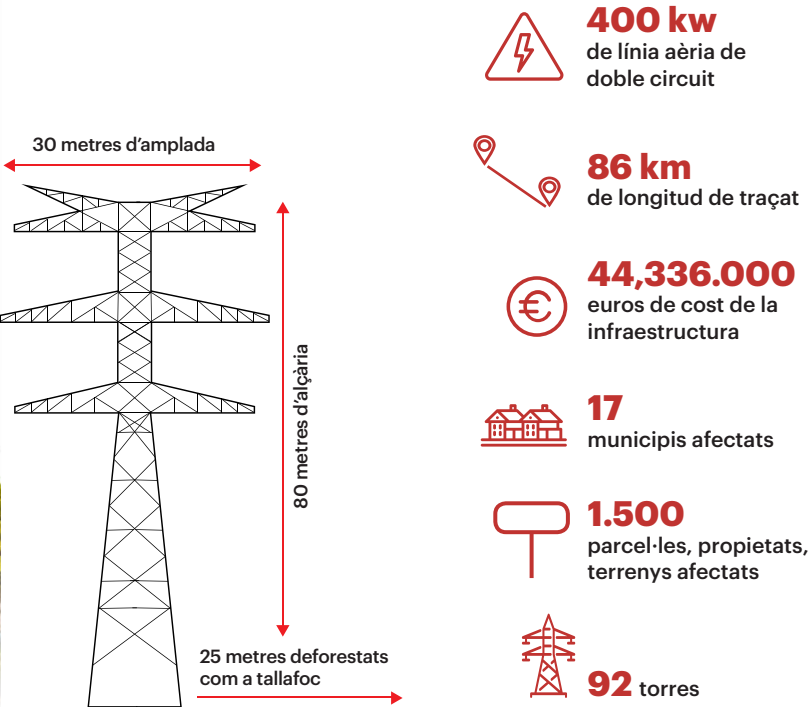
ran– i zones d'especial protecció d'aus (ZEPA), fet que suposa transgredir la mateixa legislació europea. D'altra banda, la necessitat de construir la línia de molt alta tensió i, en general, els fonaments del model energètic impulsat des d'Europa, amb mires cap a un model policèntric i un mercat únic, són part del rerefons controvertit del projecte. L'argumentari sobre la inestabilitat energètica futura i la voluntat de reforçar l'intercanvi d'energia entre França i l'Estat espanyol han abonat el camí al finançament de "projectes prioritaris i d'interès comú" com la MAT. De retruc, això es tradueix en una injecció de capital i el consegüent rescat del sector elèctric espanyol. Àmbit en què REE és l'única empresa –amb un 20% d'intervenció pública i cultiu de portes giratòries per al PP i el PSOE– encarregada de gestionar el transport de l'energia elèctrica. "La perversió del sistema és que REE diu què vol fer, els ministres ho aproven i, automàticament, executar-ho es converteix en una obligació per a REE", explica Ros amb indignació. "I et preguntes: per a què? No ens abastirà, sols és per al transport d'energia. Qui se'n beneficia? Respon a una necessitat energètica real? Tenim clar que no". En aquest sentit, Ecologistes en Acció denuncia que hi ha línies de connexió amb França infrautilitzades i que la demanda elèctrica real s'excedeix en un 55%.

similar al d'altres masos veïns, ja que, juntament amb el Pla de Meanes, és una de les zones poblades més mal parada. Mentre REE treballa per blindar el projecte, gesta la seva declaració com a bé d'utilitat pública i espera l'autorització per a la construcció, la Plataforma No a la MAT segueix impulsant la mobilització social i la pressió institucional. "El Ministeri difícilment ho podrà dur endavant si s'hi oposen totes les conselleries valencianes", comenta Clara Ros, afectada i membre de la plataforma. Al mateix temps, l'empresa cerca acords amb les propietàries de les més de 1.500 parcel·les que haurà d'expropiar. "La nostra recomanació és no firmar, ja que, d'aquesta manera, s'està ajudant tota la resta a resistir", sentència Ros.

Cicatriu elèctrica

La Sagrada Família, en una comparativa feta a escala

ASIER MERINO, ECOLOGISTA I VEÍ DE VILAFAMÉS

“Ara que som autosuficients energèticament, ens fan fora de casa”

Asier Merino i la seua família van adquirir un mas abandonat –catalogat al segle XVIII– en una vall de Vilafamés per bastir una alternativa de vida. “Després d’estar implicat en la lluita ecologista, necessitava construir en positiu”, comenta Merino. Ja fa cinc anys que, basant-se en els paràmetres de la permacultura i la bioconstrucció, dediquen la major part del seu temps i els seus ingressos a refer i crear una llar autosuficient. Així doncs, entre moltes altres tasques, produeixen el seu menjar, aprofiten recursos com l’aigua de pluja amb els aljubs i reciclen els residus orgànics per convertir-los en recursos, “una forma de vida sostenible en el temps, en què tot s’aprofita”.

Malgrat l’esforç per construir alternatives, la família s’ha vist obligada a abandonar aquest projecte de vida, de moment, perquè la MAT els passa a 150 metres. “Som autosuficients energèticament, sobretot perquè no volem donar suport a eixe model, i ara ens imposen la molt alta tensió al costat de casa. És paradoxal –expressa dolgut– Fins i tot vam invertir en posar cables apantallats per evitar tindre radiacions dins de casa”. Merino pertany a la plataforma i assegura que,

/ DÍDAC RAMÍREZ

mentre es retira estratègicament, seguirà lluitant per aturar-ho. “Haurien d’invertir eixos 44 milions a crear un sistema d’autosuficiència energètica, de matriu renovable i descentralitzada per a l’autoabastiment, així no caldria cap MAT”, sentència. Cristina, membre de la plataforma amb un projecte similar al d’Asier, comenta que el que planteja REE “trenca amb l’equilibri de la zona i el saber fer de les persones que la poblen”. Segons

ella, l’estil de vida que es practica és un clar exemple decreixentista, sense gaire petjada ecològica “i, a més, encarregat de protegir el territori a través del conreu i la cura”.

De totes les parcel·les que ha d’expropiar REE per passar la línia –unes 1.500–, Vilafamés és el municipi més espoliat, amb un total de 419 terrenys afectats. Precisament aquest ha estat el poble més actiu i mobilitzat contra la MAT. “Fa uns anys, uns veïns

van trobar un tècnic que prenia mesures de les seues terres. Ací va començar tot”, explica Alexis, membre de la plataforma. Arran d’açò, es va crear No a la MAT Vilafamés, embrió de l’actual plataforma intercomarcal. La pressió per modificar el traçat inicial va aconseguir que desviar la línia dels nuclis més poblats, ja que rodejava el poble per complet. Tot i això, els masos continuen sent la part més afectada.

Els ‘lobbies’ de les elèctriques, darrere els informes de l’OMS

Paula Duran / Vicent Almela / Laura Villaplana
@paula_duran / @La_Directa / @VillaplanaLaura

“Els estudis epidemiològics elaborats durant els darrers anys conclouen de manera categòrica que els camps elèctrics i magnètics generats per les línies d’alta tensió no suposen cap risc per a la salut pública i, en particular, no incrementen el risc de càncer”. Aquesta és la conclusió de l’informe que REE aporta davant les al·legacions presentades per diferents ajuntaments afectats pel projecte d’alta tensió. Revisant aquest informe, ens adonem que només fa referència als estudis publicats abans de 2001, quan el doctor Michael Repacholi era el responsable del projecte internacional sobre camps electromagnètics (CEM) de l’Organització Mundial de la Salut (OMS).

Repacholi va ser acusat de prevaricació en l’elaboració dels informes per part de dues ONG (Next-Up i Teslabel) l’abril de 2006 i va deixar el càrrec el maig del mateix any. El mateix doctor, l’any

2001, va reconèixer davant la comissió del Parlament Australià que havia cobrat més de 150.000 dòlars anuals en concepte de “regal o donació” d’empreses energètiques i de telefonia mòbil per alterar els resultats dels estudis. Malgrat l’escassa credibilitat demostrada dels informes presentats per Repacholi, la majoria d’empreses, jurisdiccions i governs encara basen les seues argumentacions per demostrar que els límits d’exposició a les ones electromagnètiques són “segures i fiables” en aquests estudis.

Des de 2001 fins a l’actualitat, els informes sobre l’afecció dels CEM sobre les persones han augmentat de manera exponencial, fet que evidencia una creixent preocupació científica i social per aquest tema. Tot i que resulta complicat demostrar l’efecte directe de les ones electromagnètiques sobre malalties com el càncer o la leucèmia infantil, tots els estudis arriben a

la conclusió que les radiacions produïdes per aquestes línies a menys de 400 metres de distància suposen un risc alt per a les persones i augmenten les possibilitats de sofrir alguna d’aquestes patologies.

Un dels informes més destacats –en què van participar 29 científics experts en salut pública i basat en la revisió de més de 1.800 investigacions sobre CEM– és el que va presentar el grup de treball Bioinitiative Report l’any 2012, que conclou que l’exposició a les ones “pot causar molèsties o interrupció del son, la pèrdua del benestar i, de vegades, malalties com el càncer o l’Alzheimer”. L’informe també considera que aquestes ones “poden interferir la capacitat de les dones per quedar-se embarassades, finalitzar el procés o produir canvis dolents en el desenvolupament del cervell dels embrions”. ◀

JOAN MARTÍ, NO A LA MAT GIRONA

“L'exposició a les irradiacions augmenta el risc de desenvolupar un càncer”

Joan Martí és metge cirurgià a l'Hospital Santa Caterina de Salt (Gironès) i, des de 2003, un dels portaveus de la Plataforma No a la MAT. Tot i que la línia ja està construïda i és activa des de 2015, l'organització va aconseguir un gran èxit de mobilització i conscienciació a les comarques gironines, que durant uns anys es van resistir al traçat imposat per REE. Martí, que ara canalitza la lluita contra l'alta tensió per la via judicial, alerta sobre els efectes que poden tindre els camps electromagnètics de baixa freqüència (CEM) sobre la salut de les persones.

“Tot i que, a nivell científic, encara no s'ha pogut demostrar una evidència de causa-efecte directa entre les malalties i els CEM, sí que s'ha demostrat que aquests camps afecten el teixit cel·lular, unes modificacions que, a la llarga, provoquen patologies com la leucèmia o el càncer. També s'ha demostrat que la població amb més risc d'afectació són els nadons, la gent gran i les dones embarassades. Alguns estudis han comptabilitzat un 20% més d'avortaments en zones afectades pels CEM”, explica Martí, que considera que seria necessari

/ CARLES PALACIO

“elaborar un registre de tota la gent que viu al costat d'aquestes línies i analitzar les malalties que l'afecten”. Respecte als informes que presenta REE per justificar que l'alta tensió no suposa un risc mèdic per les persones –tots ells d'abans de 2003–, Martí considera que “és un escàndol a escala europea” i que s'haurien d'actualitzar perquè, assegura: “Durant els últims anys, molts estudis estan qüestionant aquests arguments i no

s'estan tenint en compte a l'hora de prendre decisions. Darrere la construcció d'aquestes línies, hi han molts interessos econòmics i el primer que caldria fer és allunyar els *lobbies* empresarials del patrocini d'aquests informes i deixar que es fessin estudis independents en els quals s'impliqués la sanitat pública”.

Segons el metge gironí, “l'energia hauria d'estar controlada per sectors locals mitjançant la utilització d'ener-

gies renovables de proximitat”, motiu pel qual considera que aquestes línies de transport energètic “són completament innecessàries”. Per concloure, Martí explica que, després de la seua experiència batallant per aturar el projecte a Girona, espera poc dels partits polítics: “A nivell polític es podria aturar, però ningú no s'hi implica. El que ha de fer la gent és prendre consciència, organitzar-se i lluitar al carrer. Així, potser, els polítics vindran darrere”.

El brunzit del cablejat de molt alta tensió se sentirà des d'alguns habitatges de Morella / MIGUEL ÀNGEL TRONCHO

El metge de l'OMS que va dir que les línies “no suposen cap risc” va rebre 150.000 dòlars anuals en concepte de ‘regal o donació’ d'empreses energètiques i de telefonia mòbil

Un informe de 29 científics experts en salut pública conclou que l'exposició a les ones “pot causar interrupció del son, pèrdua del benestar i malalties com el càncer o l'Alzheimer”

David Harvey, geògraf i antropòleg

“Hem de resistir. Les ciutats **no poden ser un lloc on invertir, sinó que han de ser un lloc on viure**”

Gemma Garcia i Sergi Picazo
@gemma_g_fabrega / @sergipicazo

Esguarda el seu voltant quan parla del capital i les ciutats. Conversem en una terrassa de la plaça Osca del barri de Sants de Barcelona, en permanent contradicció: mentre floreixen iniciatives cooperatives, cada vegada hi aterren més visitants despistades que busquen un pis turístic. David Harvey, autor de diversos llibres i estudis de l'obra de Marx, llegeix els paisatges amb unes ulleres de llarga vista que li permeten explicar com funciona el motor econòmic del capitalisme. Va néixer a Gillingham, Anglaterra, però viu a Nova York, on a banda de professor de geografia i antropologia, fa més de quaranta anys que ensenya 'El Capital' de Marx, unes sessions que difon per Youtube. En aquesta ocasió, és a Barcelona convidat per l'Ajuntament a participar al Congrés Mundial Smart City Expo. Tot i així, en finalitzar l'entrevista, em xiuxiueja que, tal com estan les coses, prefereix les 'stupid cities'. Aquesta entrevista s'ha fet conjuntament amb *Crític*.

Per què creus que és necessari llegir Marx avui?

Marx va escriure una molt bona anàlisi crítica sobre com funciona el capitalisme; i el capitalisme continua ben viu entre nosaltres. Per tant, les crítiques de Marx remetent a avui dia. El capitalisme no ha canviat en els aspectes fonamentals. De totes maneres, per determinar si ha canviat o no, hem d'entendre com era aquest sistema quan Marx escrivia i com el va representar. La tecnologia, les institucions i la política han canviat... i s'han entrenat per a la formació del mercat global, que està descrit brillantment al *Manifest Comunista*. Marx deia que la creació del mercat global forma part de la naturalesa del capital. El capitalisme ha estat creant el mercat global durant 150 anys i, ara, hi som més a prop que el 1848. L'escenari sobre el qual especulava ara és un fet o està a punt de ser-ho. Així doncs, en alguns aspectes, Marx és més cert avui que aleshores: en aquella època, el capitalisme estava desenvolupat en un petit racó del món, però, ara, és molt difícil trobar un indret on les relacions socials capitalistes no siguin dominants. Potser només en algunes zones de l'Àfrica o l'Àsia.

Quan va esclatar la crisi de 2007-08, podia semblar que el neoliberalisme havia superat els seus propis límits. Fins i tot Sarkozy va dir: "Cal reformar el capitalisme". Tot i així, el sistema s'ha mantingut amb força. Què més ha de passar perquè arribi la seva data de caducitat?

S'ha d'arribar a una situació en què el capital no es pugui reproduir perquè xoqui amb límits i barreres. Marx va especificar quins podien ser. Un dels mitjans usats pel capital per superar els seus problemes en el passat ha estat exportar-se cap a altres indrets del món. El mercat global comporta més espai: generar mercat global significa innovació en transport, en comunicació... accelerar-ho tot. D'aquesta manera, ha aconseguit créixer i sobreviure. Però, ara, és interessant preguntar-se cap a on es

pot expandir el capital si la majoria del planeta està ocupat pel sistema de producció capitalista, una forma dominant de reproducció de la vida social. Cap a Mart? Crec que no és raonable. El 1820, la taxa de creixement estava confinada a unes poques ciutats industrials d'Europa, la Gran Bretanya i els Estats Units, però, ara, tot succeeix a la Xina, l'Índia, Indonèsia, Sud-àfrica o el Brasil. Com s'assimilarà l'índex de creixement quan el capital pràcticament no té espais lliures on expandir-se? Si s'interposa una barrera a l'expansió, entrem en una fase en què el capital es canibalitza a si mateix. Ens hem de preguntar si viurem grans conflictes entre els centres d'acumulació del capital, com els EUA i la Xina o el sud de l'Àsia i Europa. Ja estan emergint situacions que mostren els límits de la futura acumulació del capital: hi ha una gran explosió de la urbanització a la Xina, que, durant els darrers tres anys, ha consumit un 45% més de ciment que els EUA durant el darrer segle; i també estem trobant els límits mediambientals.

Als teus treballs, afirmes que el neoliberalisme, més que un estat, és un estat que afavoreix el mercat. Però, al mateix temps, en obres recents com 'Ciutats Rebels', dius que els governs estatals o locals, en molts casos, poden desenvolupar polítiques transformadores. L'Estat és el problema o la solució?

Distingeixo dos tipus de polítiques. Hi ha les polítiques anomenades redistributives, que poden modificar la despesa pública en salut, educació, habitatge i benestar social. I també hi ha les polítiques de reconeixement, que, ara mateix, són molt importants als Estats Units. Es tracta de reconèixer que els afroamericans han rebut un tracte diferent del de la resta de la població o la discriminació que pateixen les dones i les persones LGTBI. Actualment, representen una esfera molt important de la lluita política, perquè l'Estat no ho està fent

FOTOGRAFIES DE L'ENTREVISTA:
VICTOR SERRI

bé. Una de les principals demandes del moviment Black Life Matters dels Estats Units és la reparació per la història d'esclavisme viscuda. Els drets no s'estan respectant al carrer, la policia et reté pel fet de ser jove i negre. Crec que moltes de les lluites que es donen arreu del món tenen més a veure amb les polítiques de reconeixement que amb les de redistribució. Per exemple, és una de les demandes principals del moviment indígena a l'Amèrica Llatina.

Un element essencial de l'Estat és que actua com a garant de la propietat privada, però, alhora, ha de garantir el dret a l'habitatge. És possible conjugar-los?

Històricament i en gran mesura, l'Estat s'ha centrat en la protecció de la propietat privada. La història de les lluites al voltant del poder estatal, en alguns moments, ha creat formes alternatives per assegurar l'accés a l'habitatge que no depenen de la forma tradicional de propietat privada, sinó que són solucions més col·lectives. L'Estat hauria de ser el guardià dels comuns, perquè té obligacions en d'altres àrees, com el medi ambient. Inclús la gent més conservadora acceptaria que l'acció privada té efectes externs. Per tant, cal posar límits a la propietat privada i l'Estat ha de desenvolupar un rol regulador sobre l'ús que se'n fa. Si tinc una propietat en un barri, no puc convertir-la en un negoci que pugui generar efectes negatius per al veïnat. L'Estat, presumiblement, ha de vetllar per l'interès públic, però, malauradament, aquest interès públic s'acostuma a interpretar com l'interès del capital.

L'èxit del capitalisme es basa a mantenir l'hegemonia d'algunes idees, com ara la propietat privada, però també el consumisme, l'individualisme, el mercat lliure... És possible combatre-ho?

S'ha de treballar simultàniament per transformar la realitat i

canviar els valors. Una de les maneres que té la gent per aprendre a abandonar la idea de la propietat privada és implicant-se en accions col·lectives. De sobte, t'adones que hi ha altres maneres de fer les coses. T'adones, per exemple, que es poden construir habitatges fora del mercat i gaudir de protecció: no et poden desallotjar, com han fet amb tanta gent en el món privat de les coses. L'experiència és molt bona mestra i, alhora, es poden ensenyar principis alternatius. Actualment, hi ha 60.000 persones sense sostre a la ciutat de Nova York! Una xifra que ha anat augmentant al llarg dels darrers deu o quinze anys. I ens hem de preguntar com abastirem tota aquesta gent que no pot afrontar un lloguer. S'han de trobar habitatges fora del mercat. Ara mateix, moltes persones són allotjades en hotels, que són molt cars. Per què no es converteix un hotel en una cooperativa d'habitatge, fora del mercat, per acollir famílies sense llar? Calen polítiques d'habitatge diferents de les actuals, que no només estiguin destinades a la classe mitjana baixa. És necessària l'acció al carrer per posar-ho de relleu.

A més de l'habitatge, que és una necessitat òbvia, parles de la creació de desitjos i necessitats com un motor del capitalisme, com feia Marx...

Els grups socials, en els escenaris urbans, mostren una diversitat de maneres fantàstica a l'hora d'obrir el que anomenem espais heterotòpics, on es viuen vides que s'escapen del mandat majoritari de l'entorn. Anarquistes, comunes, grups de solidaritat... En aquests espais, hi ha altres formes d'organització, es discrepa de la societat de consum, es recicla el menjar... Si, actualment, es llença al voltant del 40% del menjar, potser hi ha maneres racionals d'aprofitar-lo. Alguns moviments estan començant a esquarter un sistema increïblement malbaratador: el capitalisme, que funciona molt bé per als rics, però malament per a la majoria de la població. És possible trobar maneres de viure al marge. Però,

“

Cal posar límits a la propietat privada i l'Estat ha de desenvolupar un rol regulador. Si tinc una propietat, no puc convertir-la en un negoci amb efectes negatius per al veïnat

Als escenaris urbans, els grups socials mostren una fantàstica diversitat a l'hora d'obrir espais heterotòpics, on es viuen vides que s'escapen del mandat majoritari

”

en general, als Estats Units, si ets de classe mitjana, tens dues criatures que vols dur a una escola pública decent i vols trobar un lloc on viure, acabes marxant al suburbi, on hauràs de tenir un cotxe per desplaçar-te. Per tant, existeix una estructura de desitjos i necessitats, però, òbviament, hi ha altres mètodes de persuasió, com la publicitat. És interessant reconstruir la història dels desitjos i les necessitats dins el capitalisme, que no només consisteix a interferir en les ments, sinó també a crear espais com el que ens envolta. Les necessitats no són simplement una fantasia, sinó que es configuren a partir de com es viu la vida quotidiana en un lloc i un moment concrets. I, evidentment, hi ha moltes diferències arreu del món; no és el mateix viure en una *favela* del Brasil que viure en un suburbi nord-americà o una comuna a Noruega.

Alhora, neixen nous espais ideològics i econòmics, com l'economia solidària i del bé comú, les cooperatives, els habitatges comunitaris... Són una alternativa real al neoliberalisme?

Tots aquests experiments són una reacció molt saludable als problemes d'un món *postindustrial*. Però hem de tenir present que, encara que hi hagi iniciatives que no sostinguin el sistema, poden ser cooptades. La plataforma Airbnb, definida com a economia col·laborativa i que pot semblar una iniciativa per contribuir a la supervivència individual en un entorn difícil, ha quedat absorbida per les dinàmiques de l'acumulació del capital, que se n'apropia com una altra forma d'acumulació. Alhora, quan les cooperatives es troben en competència, cauen en l'autoexplotació. A l'Argentina, hi ha cooperatives recuperades que han adoptat formes capitalistes i accepten l'autoexplotació en comptes de l'explotació per part del patró. A més, si demanen préstecs, esdevenen dependents del banc i s'integren al sistema.

Què significa defensar el dret a la ciutat en ple segle XXI?

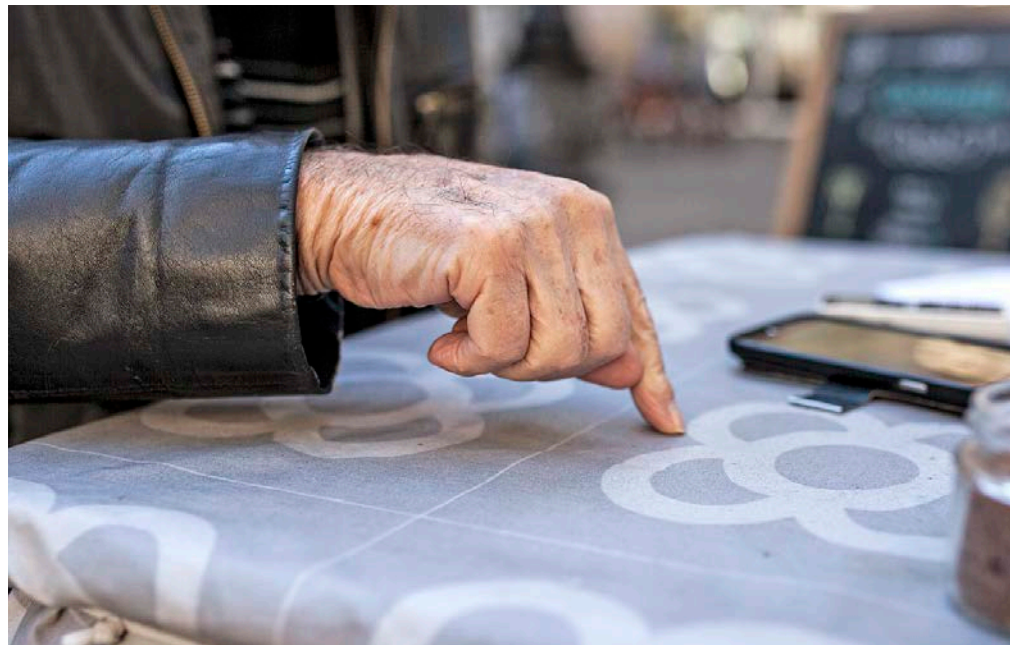
És molt difícil insistir en la idea del *dret a la ciutat* perquè ha estat cooptada per les Nacions Unides. Originàriament, significava la manera a través de la qual la gent es podia emancipar de les cadenes del dia a dia prescrites pel capital i podia reconstruir la seva vida d'acord amb uns principis que anessin en consonància amb els seus desitjos. I no fer-ho de manera individual, sinó col·lectiva. Henri Lefebvre explicava que, quan una idea existeix, és que ve d'algun lloc i, en aquest cas, hi ha un crít que no ve imposat des de dalt. Lefebvre va intentar articular intel·lectualment el que era

“

La plataforma Airbnb, definida com a economia col·laborativa, i que pot semblar una iniciativa per sobreviure, ha quedat absorbida per les dinàmiques d'acumulació del capital

Hem patit una crisi del mercat de la propietat i, ara, es torna a produir un boom immobiliari. Realment, el sistema no ha fet cap gran transformació

”

un crít bàsic dels carrers: el dret a la ciutat. A finals dels 90, quan donava voltes a aquesta idea, vaig tornar a trobar-la al carrer, des d'on moltes organitzacions parlaven del dret a la ciutat. La seva idea era transcendir les polítiques fragmentades i unificar-les en una noció col·lectiva de reconstrucció completa. El problema és que els capitalistes diuen que també tenen dret a la ciutat. El milionari Michael Bloomberg, que va ser alcalde de Nova York, defensa que una ciutat meravellosa és aquella ciutat on vol viure qualsevol milionari del món. Alhora, per a la resta, cada vegada és més difícil viure-hi. Per tant, el dret a la ciutat pot tenir un significat buit. Davant de drets iguals, va dir Marx, la força decideix. Crec, igualment, que cal mantenir la noció perquè és una idea amb una història llarga i té relació amb els desitjos i les esperances. Si no en parlem, abandonem la idea que som ciutadans d'un lloc particular i tenim el dret d'incidir-hi. Si ens sentim responsables de l'espai on vivim, hem de canviar-lo col·lectivament perquè sigui més just. Hi ha molts moviments que ho estan intentant.

Un gran inconvenient, com vas dir a la conferència inaugural de L'Alternativa al CCCB, és que les ciutats ja no són un espai per viure, sinó que han esdevingut un espai per invertir.

Hem de resistir. Les ciutats no poden ser un lloc on invertir, sinó que han de ser un lloc on viure. Es van invertir milions d'euros en grans infraestructures a les ciutats, però la majoria de la gent no les fa o no les pot fer servir. Aeroports sense avi-

ons o trens d'alta velocitat que no pot utilitzar gairebé ningú i només beneficien els interessos dels constructors. És de bojós. Aquesta és la mena de coses que s'han de criticar. Cal resistir i prevenir perquè això no passi.

Actualment, l'expansió de la inversió ha canviat el paisatge de les grans ciutats. Tu has reflexionat sobre els espais i la geografia del capital. Des de l'última crisi, quins han estat els canvis principals?

El més sorprenent és que, des de 2007, als Estats Units i després arreu del planeta, hem patit una crisi del mercat de la propietat i, ara, es torna a produir un *boom* immobiliari. Les grans crisis, com la dels anys 30 o la dels 70, van produir un canvi radical en el pensament, en les pràctiques, en el rol de l'Estat i el paper del capital. Avui, després de la crisi, els capitalistes estan fent el mateix: fins i tot d'una manera més òbvia. Europa va patir una crisi del deute fortíssima, però, en comptes de minvar, el deute ha crescut dramàticament des de 2008. Europa tenia un greu problema de desigualtats socioeconòmiques i, en canvi, les desigualtats han augmentat durant la crisi. Realment, el sistema no ha fet cap gran transformació. Arreu del planeta, a les grans ciutats, veiem un retorn al creixement del negoci immobiliari i un augment dels preus; i això no beneficia ningú, tret dels que ja són rics.

Algunes ciutats de Catalunya o de l'Estat són governades pels anomenats 'governos del canvi': Barcelona, Badalo-

na, Berga, València, Madrid o Cadis. Des dels moviments socials, però, hi ha qui aposta per fer transformacions graduals i hi ha qui creu que aquests governs no defensen un canvi radical.

Hi ha una possibilitat de canvi, sí! Això no només està passant a Barcelona, sinó a moltes ciutats del món. Als Estats Units, a ciutats com Los Angeles, Seattle i altres, hi ha governs progressistes que tenen la possibilitat de canviar les coses i estan implementant mesures com el salari mínim de ciutat. Aquests moviments són importants.

Però, són canvis tímids o amb potencialitat revolucionària?

Jo crec que tenen una gran potencialitat. La dificultat és com convertir els canvis locals en un moviment polític d'àmbit nacional. L'objectiu ha de ser produir canvis a escala nacional. Això necessita organitzacions grans en forma de partits polítics, plantejar quina relació hi ha entre els moviments socials i els partits i desenes de preguntes més que cal resoldre. Estic molt a favor de la lluita en l'àmbit municipal. El municipalisme és un bon lloc per començar, però no per finalitzar.

Aquests governs progressistes fan polítiques confiant que podran fer millores socials i econòmiques dins el sistema actual. Creus que el capitalisme deixa espai per a un aprofundiment en la redistribució de la riquesa?

No es pot fer res fora del sistema capitalista, tots som a dins. Però

estic interessat en el que anomeno les reformes revolucionàries: són les reformes que obren espais perquè pugui passar una cosa diferent. Es poden començar a construir des de l'àmbit municipal. Són importants per una raó molt simple: si els municipis progressistes poden mostrar que les accions que fan són una bona experiència, la gent pot començar a pensar que podem projectar un món diferent col·lectivament. Ho hem vist abans. A Anglaterra, el Partit Laborista va governar per primera vegada durant els anys 30 en l'àmbit municipal. Molta gent pensava que els laboristes no tenien capacitat per governar, però ho van fer i ho van fer bé, afavorint la gent humil. Després de la guerra, els laboristes van guanyar les eleccions nacionals i van poder dur a terme l'agenda radical de 1945. Les arrels de l'Esperit del 45 provenen del govern de Londres. Si l'Ajuntament de Barcelona pot demostrar que hi ha una manera diferent de fer les coses, aleshores, hi haurà la possibilitat de fer el salt nacional.

Quins són, però, els riscos d'aquests nous governs del canvi? Poden generar frustració o decepció si els objectius promesos no s'aconsegueixen ràpidament?

Sí, sí. El socialisme en una sola ciutat ho té difícil. El municipalisme és un bon punt per començar. Però el risc és quedar-se aquí. El risc és pensar només en el govern municipal. Sí, podran fer coses, podran fer petits canvis, la gent dirà: "D'acord, que bé"... però el canvi s'ha de produir en el terreny nacional. ◀

“Trump no guanyà les eleccions, Clinton les va perdre”

Estem parlant de canvis i d'esquerres, però la realitat electoral dels últims anys a Europa i els Estats Units és força diferent. Trump guanya als Estats Units; el Brèxit, al Regne Unit; el PP, a l'Estat espanyol; Merkel controla Alemanya; l'extrema dreta populista creix al centre i l'est d'Europa, i el Front Nacional de Le Pen té opcions de governar a França. Per què?

Potser és perquè no els ha agradat el que ha fet l'esquerra quan ha estat al poder. Històricament, la classe treballadora havia votat l'esquerra, però, els últims anys, hem vist molts governs suposadament d'esquerres convertits al neoliberalisme i contraris als interessos de classe. Jo, tanmateix, diferenciaria l'experiència d'Anglaterra i els Estats Units de la d'Europa, on hi ha una situació perillosa. Sobretot a Itàlia o a França.

Quines són, per tu, les raons de la victòria de Donald Trump als Estats Units?

Trump ha guanyat, sobretot, per aquest sistema electoral boig dels Estats Units, en què el guanyador d'un Estat s'emporta tots els vots. S'ha de dir que Clinton va guanyar en quantitat de vots arreu dels Estats Units i va guanyar a les principals ciutats del país. No s'hauria de pensar que la majoria de la població als Estats Units ha votat per Trump. El nou president governarà amb un suport social minoritari, malgrat haver guanyat les eleccions i tenir una majoria al Senat. Crec que Trump no va guanyar les eleccions, sinó que va ser Clinton qui les va perdre. Ella és part d'una elit liberal, va jugar un paper fonamental en les polítiques neoliberals i està molt vinculada a interessos de gent amb molts diners. Una diferència, per a molta gent, és que Clinton ha guanyat molts diners durant el seu pas per la política i, en canvi, Trump ha fet molts diners amb els seus negocis privats i els ha invertit a fer política. Tothom ha vist aquesta diferència. No es creien Clinton.

És real allò que diuen que la gent de classe treballadora blanca ha votat per Trump massivament?

No. Trump ha aconseguit un vot predominantment blanc, però no exactament el vot de la classe treballadora. La majoria del seu vot prové de blancs de classe mitjana baixa de petites ciutats o àrees rurals, on no hi ha una presència important de minories, sobretot de vot negre. És la gent que es va quedar tirada. De fet, va ser un vot anticuitat. Fixeu-vos que, a Nova York o a San Francisco, la gent va votar massivament pel Partit Demòcrata: allà, també hi ha una classe treballadora importantíssima. ◀

“

Si els municipis progressistes poden mostrar que les accions que fan són una bona experiència, la gent pot començar a pensar que podem projectar un món diferent

La classe treballadora havia votat l'esquerra, però hem vist molts governs suposadament d'esquerres convertits al neoliberalisme i contraris als interessos de classe

”

Pamela Palenciano durant el seu monòleg teatral 'No solo duelen los golpes', a la sala 9 de La Cinètica / MIGUEL LÓPEZ MALLACH

Propera sessió: cinemes en lluita

Activistes socials i veïnals recuperen sales de cinema en desús o amenaçades de fallida i aposten per impulsar-hi models d'autogestió i cooperativisme amb propostes de cartellera crítica o independent

Guille Larios
@ La Directa

El penúltim cas d'interconnexió entre protesta i sales de cine va ser el 8 de juny de 2013 al Palau del Cinema de la Via Laietana, propietat de la família Balañà

L'enèsima batalla es projecta, ara, als vells cinemes de barri o aquells que es troben en desús o abandonats, afectats per ERO, fallides o amenaces de tancament

A la ciutat de Barcelona, un desplegament impressionant format per un helicòpter i dos-cents efectius antidisturbis de les UIP de la Policia Nacional espanyola va participar en el desallotjament del Cinema Princesa de la Via Laietana, al barri de la Ribera, la matinada del 28 d'octubre de 1996.

Balanç de l'operatiu: espai destruït, 48 persones detingudes, quinze ferides, contramanifestació amb aldarulls i un encès debat mediàtic que qüestionava una actuació amb reminiscències preconstitucionals ordenada per Julia García-Valdecasas, delegada a Catalunya del govern de José María Aznar.

Anys més tard, un altre cinema en desús situat al mateix carrer esdevindria, temporalment, l'epicentre de la lluita social barcelonina. Dos dies abans de la vaga general del 27 de gener de 2011, un grup de persones va okupar el Palau del Cinema en protesta contra la reforma de les pensions anunciada pel govern espanyol. Poc després, els Mossos d'Esquadra –en la primera gran intervenció del nou conseller d'Interior Felip Puig–, van desallotjar les 422 persones que hi havia a l'interior, reunides en assemblea a la rebatejada Casa de la Vaga; un espai que havia de servir per planificar la jornada.

El penúltim cas d'interconnexió entre protesta i cinema va ser de nou al Palau de la Via Laietana, propietat de la família Balañà, una de les nissagues més influents del món empresarial català.

La nit del 8 de juny de 2013, centenars de persones el van reokupar per projectar-hi el documental *4F: ni oblit ni perdó* i el van rebatejar amb el nom de Cinema Patricia Heras, en memòria de la jove que es va suïcidar després de ser condem-

nada per la suposada agressió a un agent de la Guàrdia Urbana el 4 de febrer de 2006. A l'interior del Palau, es van viure dues hores plenes de tensió i emoció, sota una discreta vigilància policial a peu de carrer. La sessió va combinar la projecció del documental amb els testimonis emotius de Mariana Huidobro, Rodrigo Lanza i altres protagonistes del cas, que van relatar les tortures patides la matinada dels fets.

Una cronologia emocional que ha teixit i assentat les sales de cinema com a elements indestruïbles del paisatge i l'imaginari col·lectiu, integrades en l'antropologia urbana com a espais d'oci i entreteniment, però també de trobada, resistència i aprenentatge. L'enèsima batalla d'aquests espais d'art centenari es projecta, ara, als vells cinemes de barri o en aquells que es troben en desús o abandonats, afectats per ERO, fallides o amenaces de tancament. Cooperativistes i veïnes activistes els recuperen; alguns per lluitar contra l'extinció, d'altres per plantar cara al model cultural i de gestió mercantilitzat que impulsen les grans distribuïdores i els grups empresarials, sovint amb una programació acrítica i de marcat caràcter consumista.

Okupació i autogestió: La Cinètica

Feia cinc anys que una tàpia de totxanes envoltava els abandonats multicinemes Lauren del passeig de Fabra i Puig, al poble de Sant Andreu de Palomar de Barcelona. Edificat sobre sòl municipal, l'espai és propietat de diverses entitats bancàries i financeres com el BBVA o l'Institut Català de Finances. La reobertura de l'espai, anomenat La Cinètica, es va produir

El 8 de juny de 2013, es va okupar el Palau del Cinema per projectar-hi '4F: ni oblit ni perdó'

Recuperat i gestionat pel veïnat de Palma: Cine Ciutat

Marc Ferrà
@marcferra9

L'any 2012, el cinema Renouir de Palma va tancar portes. Aquest era l'únic espai de la ciutat on es podia veure cinema en versió original i petites produccions. Viscut per moltes amb tristor, el tancament es va convertir en una oportunitat per iniciar un nou projecte d'autoorganització, apoderament i aprenentatge i afrontar un repte que, mesos després, s'anomenaria Cine Ciutat.

En un primer moment, diversa gent cinèfila va iniciar trobades per intentar salvar el cinema. El que en principi era la idea d'un grapat de "somiadors", segons relata David Castelo, membre actual de la junta del Cine Ciutat, va anar prenent forma i guanyant suport fins que, el juliol d'aquell mateix any, més de 1.000 persones van donar forma a la creació d'un cinema autogestionat a les instal·lacions de l'antic Renouir.

Des del seu naixement, aquest cinema ha funcionat gràcies a les aportacions de les sòcies, que formen part de l'assemblea horitzontal i s'encarreguen, entre altres tasques de gestió, de decidir les pel·lícules que es projectaran al local. A banda de l'assemblea, també hi ha un equip motor de persones que s'encarrega de fer funcionar l'espai dia a dia.

"Tot i els problemes inicials amb algunes distribuïdores que encara no coneixien el projecte, amb el pas dels anys, aquest projecte associatiu s'ha consolidat fins a esdevenir un espai de referència a la ciutat", apunta Castelo. "El cinema és una eina d'incidència i transformació social, una eina comunicativa que permet compartir i conèixer noves experiències. Per això, l'objectiu del Cine Ciutat és mostrar pel·lícules de petites produccions que no es poden veure a qualsevol altra sala de Mallorca". Finalment, però, Castelo també destaca el seu caràcter transversal: "La idea va molt més enllà. També és un centre social de trobada on es duen a terme xerrades, col·loquis, concerts i moltes més activitats".

el mes d'abril d'enguany després d'una cercavila popular pels enclavaments del barri més significats en la memòria anticapitalista. Reivindicada com a autònoma i feminista, La Cinètika pren l'empenta llibertària de persones provinents d'espais alliberats del barri ja desapareguts com el CSO La Gordíssima, Distrito VI o el CODA, un projecte fugaç però intens que oferia activitats relacionades amb l'esport i l'autogestió de la salut.

Disposa d'un gran vestíbul i deu sales -sis d'elles ja en funcionament- al segon pis, obertes al barri i amb programació setmanal. Es tracta d'un espai lliure de fum i d'alcohol, que defuig la pràctica d'un oci atomitzat. Més enllà de les persones que impulsen l'espai, altres projectes gestionats de manera autònoma per individus o grups del barri de totes les edats nodreixen l'immens local d'activitats diàries (gimnàs, autodefensa, sala de concerts, sopador, ioga, teràpia Gestalt, flamenc, teatre, costura, biblioteca) i el converteixen en un bulliciós centre social.

"Tot i que encara es troba en fase embrionària per les ingents tasques pendents d'adequació de l'espai i de desenvolupament de mecanismes de coordinació entre els nombrosos projectes que l'integren, La Cinètika comença a caminar", apunta una de les seves membres. "L'eclecticisme i la potencialitat d'aquest cinema no rau en una proposta unidireccional d'activitats, sinó en el fet que tothom qui vulgui participi a tirar endavant els projectes i l'espai. Es tracta de construir una cultura de l'autonomia", afegixen. Al mateix temps, "serveix per generar un node de referència per oferir respostes als problemes i expandir el suport mutu al barri".

El model cooperatiu: Zumzeig

Des de fa poc més de tres setmanes, Zumzeig Cinecooperativa és el primer cinema cooperatiu de Catalunya. Ubicat al barri d'Hostafrancs de Barcelona, la sala es concep com un "lloc de cultura i de contracultura, de posició i de marge, d'actualitat i de memòria, proposant una mirada estètica i política sobre el món", segons el seu manifest. Reunides setmanalment en assemblea, les sòcies treballadores i col·laboradores es distribueixen les tasques de gestió de l'espai. Es tracta d'un projecte cultural sense ànim de lucre; així doncs, els eventuais beneficis, més enllà de cobrir els salaris mínims, es reinverteixen per millorar l'experiència de les usuàries.

Tot i que ja existia des de fa anys com a sala de cinema, "la cooperativització, fins ara, ha estat un èxit", apunta Yonir, membre del projecte. "Ens ha sorprès la bona rebuda de la iniciativa; hem duplicat el Verkami i les sol·licituds per obtenir el carnet d'amiga de l'espai", explica. I afegix: "En aquesta nova etapa com a cooperativa, volem apostar per aprofundir les sinergies amb el barri de Sants resseguint el seu caràcter històric associatiu i cooperatiu: col·laborar amb escoles, instituts, centres cívics i, naturalment, amb altres espais cooperatius ja existents".

El que no canvia a Zumzeig és l'oferta: propostes de cinematografia inclassificable, amb obres atípiques i personals, sovint menystingudes als circuits de la indústria audiovisual (des del cinema d'autoria o experimental fins a curtmetratges, documentals o cinema infantil), presentades amb formats com el cinefòrum, que permeten la interacció amb el públic espectador.

Conscient del repte, Yonir conclou: "Es tracta d'una finestra a un altre tipus de cine, on hi ha de tot i per a tothom. Però hem de fer feina per apropar aquestes propostes a nous públics, educar la mirada i desmuntar la visió que aquest cinema independent és elitista, difícil o per a *modernos entesos*. Sense oblidar que, quan t'apoderes de les eines del llenguatge cinematogràfic, no les pots usar amb les convencions narratives de Hollywood".

Reivindicada com a autònoma i feminista, La Cinètika pren l'empenta llibertària de persones provinents d'espais com el CSO La Gordíssima, Distrito VI o el gimnàs CODA

Ubicat al barri d'Hostafrancs de Barcelona, Zumzeig Cinecooperativa es concep com un "lloc de cultura i de contracultura, de posició i de marge, d'actualitat i de memòria"

Quan Andalusia va cridar “poble”

El 4 de desembre de 1977, el moviment obrer, camperol i veïnal va confluir amb l'andalusisme històric als carrers per conquerir el dret de ser poble contra la subordinació econòmica i la folklorització espanyolista de la seva cultura. La proliferació de declaracions estigmatitzadores per part de les dretes parlamentàries fa revifar el debat sobre la vigència del ‘fet andalús’

Isidoro Moreno Navarro

Catedràtic d'Antropologia i membre de l'Assemblea d'Andalusia

Fa 39 anys d'aquell 4 de desembre que els andalusos, a les grans ciutats d'Andalusia i a la diàspora (com a Barcelona), vam sortir al carrer per exigir instruments propis per encarar els problemes derivats de la nostra dependència econòmica, la nostra subordinació política i la nostra degradació cultural. Abans, no eren molts els que pensaven que Andalusia no era més que una regió subdesenvolupada, amb greus problemes socials i festes destinades al consum d'ociosos i turistes. Les manifestacions gegantines d'aquell diumenge, sota una sola bandera verda, blanca i verda i amb multiplicitat de reivindicacions, van suposar la reafirmació d'un poble al qual era molt difícil negar la identitat històrica -encara que fos silenciada o manipulada- i cultural -encara que fos presentada com folklore-, però a qui es negava la identitat política.

Aquell 4 de desembre, en plena *transició*, quan ja es coneixia el projecte de Constitució -que només reconeixeria com a nacionalitats històriques amb autonomia de primer nivell les que van plebiscitar els seus estatuts sota la legalitat republicana i relegaria Andalusia al calaix de les *regions*-, els andalusos i les andaluses vam cridar que existíem com a poble. A les pancartes, la majoria casolanes i de grups veïnals, vam exposar les nostres xacres econòmiques, socials, culturals i polítiques i vam expressar la nostra voluntat de dotar-nos d'eines per començar a revertir la situació. Els convocants d'aquelles manifestacions es van veure desbordats, tant en les seves expectatives com en els seus objectius: Andalusia es va fer visible com a poble, va emergir com a nació davant els ulls perplexos de tant pseudoanalista i de tant jacobí convençut que Andalusia no podia ser-ho.

El 4-D no havia sorgit del no-res. Gairebé un segle abans, el 1883, a Antequera, es va presentar un projecte de Constitució per a Andalusia. Al primer article s'afirmava: “Andalusia és sobirana i autònoma; s'organitza en una democràcia republicana representativa i no rep el seu poder de cap autoritat exterior al de les autonomies cantonals (avui diríem comarcals) que la institueixen per aquest Pacte”. Les anomenades *autonomies cantonals* només existirien per la lliure decisió dels municipis, considerats com “la primera determinació de la sobirania col·lectiva”. Aquest sobiranisme confederalista, aquest construir de baix a dalt, és el que van reprendre Blas Infante i els seus companys de l'andalusisme històric, fusionant-ho amb les reivindicacions socials. El cop militar feixista del juliol de 1936 va tallar violentament el referèndum de l'Estatut i la llarga nit del franquisme va sepultar tota aquesta tradició política sota tones de silenci, alimentat -també- pel dogmatisme dels partits d'esquerra, incapaces de superar el llast de l'espanyolisme.

L'any 1977 es va produir la confluència que no havia estat possible durant els cent anys anteriors: un moviment obrer especialment actiu al camp i en alguns nuclis industrials, un moviment

veïnal i ciutadà creixent, unes universitats molt actives en la lluita per la democràcia, la reinterpretació de la cultura andalusina com a cultura popular -per exemple, la relectura del flamenc com a crit de les classes socials oprimides- i l'activació dels símbols de l'andalusisme històric. És cert que, aquest dia, l'eina política que es reivindicava no estava molt clara. D'aquí la utilització del terme, més que del concepte jurídic, *autonomia*.

El camí al referèndum

A partir d'aquell dia, la conversió de l'andalusisme com a sentiment en l'andalusisme com a consciència política es va accelerar. Aquesta dinàmica va permetre que, un any després, onze partits polítics subscribissin el Pacte d'Antequera, en què es comprometien a fer els passos necessaris per dotar Andalusia d'una autonomia “més eficaç” per resoldre els problemes andalusos. Aviat, la UCD i altres partits es van desvincular de l'acord, tot i que no van poder impedir la posada en marxa del procés cap al referèndum, que es va iniciar des dels ajuntaments amb majoria de l'esquerra radical creixentment nacionalista, en concret, del Partit del Treball d'Andalusia. Una segona onada de manifestacions, el primer diumenge del 79, van fer irreversible el procés, que va culminar en el referèndum del 28 de febrer de 1980.

El plebiscit va estar subjecte a unes condicions extraordinàriament severes: s'exigia majoria absoluta sobre el cens de cadascuna de les vuit províncies, molts d'ells obsolets. Això va fer que l'àmplia victòria del suport a l'autonomia no fos reconeguda perquè no s'havia assolit el 50% més un del cens a Almeria. No obstant això, la gran majoria dels andalusos afirmava haver guanyat i això va crear un gravíssim problema polític al govern de la UCD, l'agent més actiu del boicot al referèndum. El PSOE va aprofitar l'ocasió i va forçar un acord parlamentari que substituïa el resultat de la votació en aquella província per motius “d'interès nacional (espanyol)”. Així, es va reconèixer jurídicament l'equiparació d'Andalusia a les altres tres nacionalitats: Catalunya, Galícia i el País Basc. Però, alhora, començava un procés planificat per desactivar el perill que suposava pel sistema la fusió de les lluites socials i la lluita nacional andalusina.

L'Estatut d'autonomia i la mateixa Junta autonòmica van ser els dos instruments principals per aquesta desactivació, liderada pel PSOE amb la participació de tots els partits parlamentaris. L'Estatut, perquè va ser retallat d'acord amb la LOAPA; la Junta, perquè la seva ocupació per part del PSOE va suposar la construcció d'un *règim* que va prendre com a model el PRI mexicà i mitjançant el qual, a través del clientelisme, la utilització fortament partidista dels mitjans de comunicació i la saturació de gairebé tots els espais socials, s'han ofegat les potencialitats de la societat civil, s'ha exclòs i silenciada qualsevol dissidència i s'ha manipulat grollerament l'andalusisme.

Les manifestacions massives, sota una sola bandera verda, blanca i verda i amb una multiplicitat de reivindicacions, van suposar la reafirmació d'un poble

L'Estatut i una Junta autonòmica dirigida pel PSOE van ser els instruments de desactivació de la confluència social i nacional i de la creació d'una xarxa clientelista

/ JOAN ALTURO

Fusió de lluites socials i nacionals

Avui, 39 anys després d'aquell històric 4 de desembre, Andalusia manté -i fins i tot accentua- la seva dependència econòmica -que es continua basant en l'extractivisme i en activitats de molt poc valor afegit-, no ha resolt cap dels seus problemes socials -en desocupació, pobresa o emigració, continua ocupant el primer lloc en el rànquing de les comunitats autònomes-, és irrellevant com a subjecte polític -encara que el seu pes demogràfic la faci ser decisiva per fer pujar un partit o un altre al govern de l'Estat- i té desactivades les enormes potencialitats emancipadores de molts valors i expressions de la seva cultura -cada vegada més degradada i mercantilitzada. O sigui, continua estant on era fa quatre dècades.

Cal revisar les claus del període que va obrir la mobilització del 4 de desembre de 1977 i va tancar l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia de l'octubre de 1981. Cal revisar amb rigor i honestat tot el que va succeir i per què; tot el que ens han amagat amb relats falsos o molt parcials construïts al servei del règim andalusí per esborrar la memòria i anestesiar les consciències. Hem de partir de la idea que, per començar a canviar les nostres realitats, el medi adequat no hauria de ser un partit de tall tradicional, construït de dalt a baix, perquè aquest model està obsolet i estaria abocat a repetir els mateixos errors i fracassos del ja finit partit *andalusista*.

El camí no pot ser cap altre que la implicació en l'Andalusia d'allò concret compartint les reivindicacions dels col·lectius socials; la implicació en la lluita per una escola, una universitat i una sanitat que no només siguin públiques, sinó també andaluses, en la defensa del territori i el patrimoni natural i cultural contra la seva mercantilització i destrucció, en la democratització de les relacions socials i el foment de la participació directa en els assumptes públics. I ho hem de fer des del municipalisme i el sobiranisme, per connectar amb les nostres realitats i la nostra cultura política.

També des de la denúncia permanent de les dues principals fonts de colonització mental i de construcció de falsos imaginaris: la ideologia del nacionalisme espanyolista -que nega l'existència d'Andalusia com a subjecte polític nacional, vampiritza i folkloritza les potencialitats de la nostra cultura i utilitza Andalusia com a punta de llança contra els drets d'altres pobles- i la ideologia ultraliberal i etnocida de la globalització capitalista, que dinamita els nostres valors socials emancipadors.

Només la confluència de moviments socials, activisme cultural i organitzacions polítiques en un marc de fusió entre lluites socials i lluita nacional andalusa podrà fer que Andalusia aspiri a un futur diferent del de continuar sent, en totes les dimensions, colònia interior de l'Estat espanyol i, ara, també d'Europa. Aquest 4 de desembre hauria de ser l'ocasió per debatre sobre això. ◀

Tot i que el pes demogràfic d'Andalusia condiona l'accés al govern de l'Estat espanyol, els problemes socials continuen intactes quaranta anys després

Ens cal revisar amb rigor i honestat tot el que va succeir i per què; el camí no pot ser cap altre que el de la implicació en l'Andalusia de les reivindicacions socials concretes

22-23

A les 'villas' de la perifèria de Buenos Aires, afluïren els projectes d'autonomia

24

Una milícia sunnita s'enfronta a Estat Islàmic en coordinació amb grups xiïtes, kurds i l'exèrcit dels EUA

L'anarquisme grec en guerra contra les màfies de la droga

Els col·lectius llibertaris s'enfronten a les bandes de narcotraficants per expulsar-les del barri d'Exarchia d'Atenes. El veïnat de la zona denuncia la connivència existent entre la gent que ven i la policia

Helena Vázquez

@_Helenadetroia
Atenes

“La policia ven heroïna”, deia un pòster en blanc i negre que penjava a les parets del barri atenenc d'Exarchia. Eren els anys 80 i, aleshores, la droga ja començava a penetrar en aquesta zona d'Atenes coneguda pel fet de ser el niu del jove moviment anarquista que acabava de néixer. Des de llavors i durant més de trenta anys, les activistes del barri i les novingudes que havien instal·lat els seus negocis tèrbols a Exarchia havien après a conviure als mateixos carrers, sense que unes interferissin en les activitats de les altres. Però, ara, el col·lectiu anarquista ha decidit recuperar el control del barri. La guerra contra la màfia ha desenterrat una problemàtica que és del tot política. Però, a l'Estat grec, li interessa eradicar les drogues de l'emblemàtic barri d'Exarchia?

Bressol llibertari

Prop d'una desena de cases okupades, que cobreixen diversos serveis socials, floreixen enmig dels nombrosos carrerons de vianants que caracteritzen el barri. Acullen persones refugiades, proveeixen atenció mèdica i ofereixen espais de debat als diferents grups polítics que cohabituen a la zona. Els col·lectius anarquistes han convertit el barri en l'epicentre de la seva activitat transformadora i, des de fa anys, l'*astinomia* -policia, en grec- hi té el pas barrat. “Si ets policia o membre d'Alba Daurada, no seràs benvingut a Exarchia”, declara Afroditi Gogolou. Aquesta veïna va veure Alexandros Grigoropoulos, un jove de quinze anys que va morir tirotejat per la policia a Exarchia el 2008, estès a terra. L'assassinat del menor, un dia fred de desembre, va desencadenar una autèntica revolta a la ciutat i va consolidar el rebuig a la presència policial al barri.

La inestabilitat política que viu el país ha convertit Exarchia en una zona incòmoda per l'Estat, que no hi intervé. El veïnat no ha volgut adaptar-se als plans urbanístics que va desplegar el govern grec durant els anys 80. “Exarchia no respon a les necessitats del capital; no és una zona residencial ni comercial ni industrial”, explica la professora universitària i periodista Naussica Tsimas. Ara bé, que aquesta àrea operi amb una autonomia relativa no ha impedit que el narcotràfic s'hi hagi pogut fer un lloc.

Durant els anys 90, el consum estès d'heroïna i altres substàncies estupefaents es concentrava a la cèntrica plaça Omo-

nia, a menys de mig quilòmetre del barri d'Exarchia. “L'Estat va voler devaluar parts del centre i va desplaçar els consumidors a àrees diferents”, assegura Tsimas. Les principals zones on es van assentar van ser la Universitat de Dret, la Universitat Politècnica i Exarchia, totes elles situades en un districte cèntric de la ciutat. A més, tenen un altre denominador comú: han estat bressol de grans mobilitzacions al llarg dels últims 50 anys. Avui dia, cadascun d'aquests punts continua estant sota l'inquietant control de bandes que, a plena llum del dia, comercialitzen amb substàncies estupefaents.

Una lluita sagnant

Tot i que va ser una zona infestada d'heroïna, actualment, a Exarchia, el que es compra i es ven, sobretot, és cocaïna i haixix. Les màfies, que despleguen cada dia una cinquantena de camells a peu de carrer, podrien arribar a facturar 50.000 euros per jornada, segons una font consultada per la DIRECTA que prefereix mantenir l'anonimat.

Thanasis, que també demana amagar el seu cognom per raons de seguretat, és un activista anarquista que s'ha vist involucrat, quasi per obligació, en la lluita contra el tràfic de drogues. Explica que, durant molts anys, dins l'activisme polític del barri d'Exarchia, no hi havia una posició política unànime respecte a la presència del tràfic de drogues. El consens va arribar quan, de manera progressiva, els camells que inicialment cooperaven en xarxa es van unir a bandes de narcotraficants perilloses i amb una estructura jeràrquica escrupolosa.

El març de 2014, els grups anarquistes van passar a l'acció. “No volem que l'àrea històrica d'Exarchia sigui víctima de les màfies”, senyalaven anònimament els autors d'un segrest de dos camells perpetrat amb armes de foc mitjançant un escrit al portal Indymedia. La pau entre narcotraficants i anarquistes va arribar després d'una manifestació massiva convocada com a resposta a l'advertència atterradora que prèviament havien difós les màfies: un tiroteig al centre social okupat K-Vox, que s'alça -vigilant- en una cantonada de la plaça d'Exarchia. La relativa pau al barri només duraria uns mesos.

Una baralla espontània entre traficants i activistes del K-Vox va tornar a obrir la ferida el febrer d'enguany. Els tres acti-

Durant els anys 90, el consum estès d'heroïna i altres substàncies estupefaents es concentrava a la cèntrica plaça Omonia, a menys de mig quilòmetre del barri d'Exarchia

“L'Estat va voler devaluar parts del centre i va desplaçar els consumidors fins a la Universitat de Dret, la Politècnica i Exarchia”, assegura la periodista Naussica Tsimas

Carrers estrets de vianants al centre del barri d'Exarchia

Pintades 'antifes' al carrer Tzavella d'Exarchia / HELENA VÁZQUEZ

vistes involucrats en l'incident van estar a punt de perdre la vida a conseqüència de les punyalades rebudes. Una protesta multitudinària va respondre a l'atac immediatament. En un vídeo publicat a la xarxa, es poden observar manifestants amb armes de foc amb claredat. Durant mesos, era freqüent topar amb batudes de gent encaputxada decidida a expulsar els traficants de la zona amb pals. Els grups d'activistes van esperar uns mesos a fer el pas següent. Una de les cares conegudes de la banda que havia protagonitzat l'assalt contra els grups anarquistes el mes de febrer va ser assassinat amb sis trets de bala el matí del 6 de juny. En un comunicat a Indymedia, un grup anarquista reivindicava l'acció i assegurava que, si l'Estat no actuava, ells farien justícia pel seu compte.

Els mecanismes d'autodefensa dels grups anarquistes van omplir els titulars de la premsa. Els cossos policials, que fins llavors s'havien mantingut al marge del conflicte, es van activar i, pocs dies després, van detenir gairebé una desena de traficants. "El cap de la banda vivia a cinquanta metres de la comissaria de la policia d'Exarchia i no en sabien res?", es pregunta irònicament Thanasis. L'anarquista de veu ronca no dubta dels vincles estrets existents entre la policia i les màfies.

A través d'un desplegament mediàtic, el Ministeri de Protecció Civil va voler fer gala de l'eficàcia dels seus cossos policials. El que va passar desapercebut va ser el setge policial que van

patir els sectors anarquistes. "Van venir a casa meua amb el jutge, anaven vestits de paisà i amb un cotxe no oficial", relata Thanasis. Les batudes a la plaça per expulsar drogoaddictes i traficants continuen avui dia. Segons ha pogut saber la DIRECTA, la banda més important que continua operant a Exarchia ofereix una recompensa de 2.000 euros a la persona que mati una de les cares més conegudes del moviment anarquista al barri.

Connivència policial

Els alts nivells de corrupció a Grècia generen dubtes sobre si l'administració realment vol posar punt final a la situació. Un informe de l'any 2010 finançat per la Comissió Europea analitzava diversos casos en què els cossos policials havien intervingut en negocis il·lícits i posava en evidència les xarxes de cooperació il·legals que esquitxen l'esfera política. L'informe conclouia que la corrupció policial a Grècia podia arribar a ser "sistèmica" i "ben organitzada".

El barri de Kipseli, fronterer amb Exarchia, és ben conegut per la compravenda de drogues. En una conversa amb la DIRECTA, Despina -una veïna que parla sota pseudònim- descriu un capítol que exemplifica les connexions entre alguns membres dels cossos de seguretat i les bandes de traficants. Una nit d'ara fa dos anys, va trucar a la policia per informar que s'estaven venent drogues al seu portal. El funcionari que la va atendre, després de

La banda més important que opera a Exarchia ofereix una recompensa de 2.000 euros a la persona que mati una de les cares més conegudes del moviment anarquista

El veïnat de la zona acostuma a coordinar-se a l'hora de fer trucades de denúncia de tràfic de drogues a la policia per romandre en l'anonimat i evitar represàlies

demanar-li les dades, li va respondre: "Senyora, què la molesta més: el soroll o la droga?". No era la primera vegada que demanava auxili en va. Immediatament després, va sortir al balcó i assegura que va poder sentir com sonava el telèfon d'un dels traficants, que va contestar: "Sí, ara marxem". Dos dies més tard, la denunciante va trobar el seu cotxe destrossat. Explica que el seu cas no és aïllat. El veïnat de la zona acostuma a coordinar-se a l'hora de fer aquest tipus de trucades a la policia per romandre en l'anonimat i evitar represàlies. ◀

COOPERATIVA AUTOGESTIONÀRIA
www.laciutatinvisible.coop
ATREVEIX-TE A IMAGINAR-LA

RÀDIO PICA. CRÍTICA, COMPROMÍS I CREATIVITAT LLIURE DES DE 1981
www.radiopica.net

Periodisme és publicar allò que algú no vol que publicis

La resta són relacions públiques

George Orwell

★ CERVESA DEL ★
MONTSENY
ARTESANA

Territoris 'piqueteros'

Quinze anys després del 'corralito', el moviment argentí de desocupats utilitza recursos de l'Estat per construir autonomia

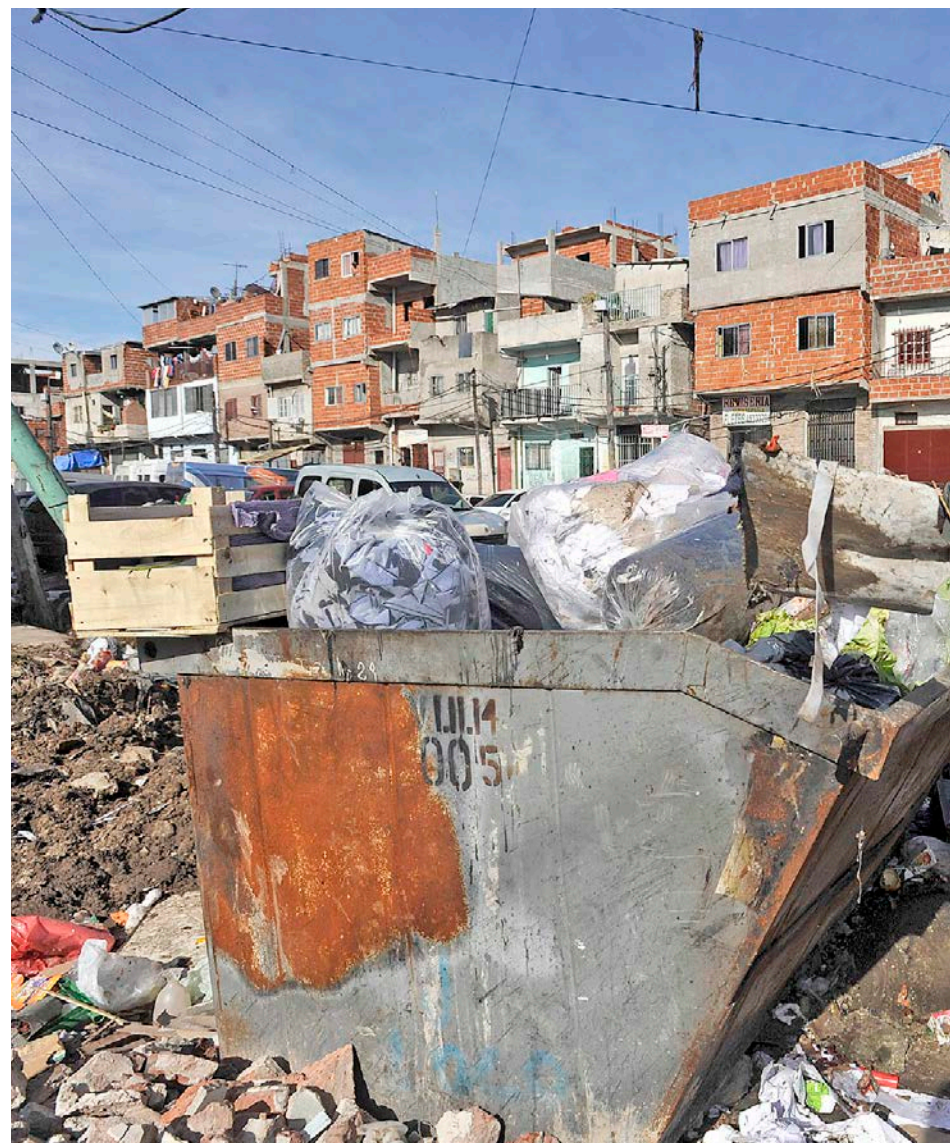
Lorenzo Vidal / Vidal Labajos

@buenaventura_v / @La_Directa
Buenos Aires

La revolta argentina de l'any 2001 -la del *corralito* i el *¡Que se vayan todos!*- va deixar imatges de cassolades, manifestacions, fàbriques recuperades i assemblees populars que van recórrer el món. També va ser un moment d'internacionalització de la figura dels *piqueteros*, organitzacions de desocupats que, amb la cara tapada i envoltats de neumàtics encesos, tallaven les rutes principals del país, durant hores, dies i fins i tot setmanes.

Davant la impossibilitat d'impedir la producció i ocupar llocs de treball, ja que no en tenien, els *piqueteros* van adquirir força i fama a través de l'obstaculització de la circulació de mercaderies. El moviment *piquetero* va definir un desplaçament respecte al subjecte de lluita que tradicionalment ha privilegiat l'esquerra marxista: la relació capital-treball no estava present de forma directa. Els treballadors desocupats, a través dels talls de carretera, pressionaven les administracions públiques perquè els atorguessin plans socials o de treball que els permetessin aconseguir millores concretes i immediates en les seves condicions de vida precàries.

Amb l'arribada dels Kirchner al poder, moltes organitzacions *piqueteras* van acabar sent cooptades en xarxes clientelistes i assimilades pel projecte peronista nacionalpopular. No obstant això, moltes altres van mantenir una posició crítica i independent i van utilitzar les concessions estatals com a palanca per reforçar-se organitzativament i territorialment integrant els plans en els seus projectes de construcció política. Com explica la sociòloga Maristella Svampa al llibre *Entre la ruta y el bar-*

rio, en el darrer cas, els plans es van implementar de manera cooperativa i autogestionada i van constituir "una base per a l'autonomització material dels moviments". Les concessions estatals -afegeix Svampa- van ser ressignificades "com a drets adquirits i no com a prestacions assistencials".

Actualment, existeix una amalgama heterogènia d'organitzacions de base territorial i tradició *piquetera*. Entre elles, el Frente Popular Darío Santillán i l'Organización Popular Cienfuegos, de tarannà antiimperialista i llatinoamericanista i inspiració bolivariana; el Movimiento Popular La Dignidad, de tradició marxista heterodoxa, amb referents diversos, entre els quals trobem els Panteres Negres, els Zapatistes i el guevarisme, o la Federación de Organizaciones de Base, de caire llibertari.

Projectes crescuts a les 'villas'

La població que habita els barris no urbanitzats de Buenos Aires -les anomenades *villas*- ha crescut un 50% els últims deu anys. Es tracta de zones on l'Estat té una presència escassa o nul·la. Aquest territori és, en gran mesura, l'espai de construcció política d'aquests projectes. Com explica Seba, militant del Movimiento Popular La Dignidad (MPLD) a la *villa* de Bajo Flores, "quan l'Estat retrocedeix, nosaltres avancem".

En aquesta *villa*, l'MPLD ha aconseguit una infraestructura pròpia que inclou un centre de salut, una ambulància, diversos menjadors populars, un jardí d'infància, una furgoneta de rescat i un camió per desembussar el clavegueram. A més, tenen una empresa de gestió social d'aigües, que porta aigua potable al veïnat a meitat de preu. El centre d'operacions és una nau industrial decorada amb iconografia revolucionària llatinoamericana, on també hi ha un centre de dones, un taller i una petita biblioteca i on s'organitzen assemblees veïnals i es reuneix el grup de neteja del barri, també del moviment. "Tot això ho hem arrencat a l'Estat", explica Seba: "Identifiquem una necessitat del barri i lluitem per ella".

Els mètodes de pressió dels moviments són els piquets, les acampades i les ocupacions d'edificis d'oficines públiques que mantinguin alguna vinculació amb la reivindicació en qüestió. El conflicte no se sol resoldre amb la implementació de serveis estatals a la zona, sinó amb el finançament o l'entrega de material perquè l'organització tiri endavant el projecte. El moviment també *arrenca* recursos a les empreses privades, per exemple, fent piquets a les portes de farmacèutiques per aconseguir medicaments pels seus centres de salut comunitaris. Més enllà de les demandes dirigides cap a l'Estat, l'objectiu és generar una institucionalitat paral·lela que anticipi el projecte de societat al qual s'aspira. La política prefigurativa es pot entendre com la posada en pràctica en el present de formes de vida pròpies de la societat futura.

Més que com una teoria portada a la pràctica -de dalt a baix-, la política prefigurativa va sorgir com una necessitat de la gent que s'havia cansat d'esperar. Així, per exemple, a la xarxa dels centenars de batxillerats populars i jardins d'infància comunitaris que poblen les ciutats argentines, s'assagen pedagogies alternatives i s'introdueixen continguts crítics al currículum escolar; als centres de salut comunitaris i de dones, es fan tallers sobre sexualitat i feminisme; als menjadors populars, es cuina col·lectivament per torns per defugir l'assistencialisme, i, a les ràdios comunitàries, es construeix un discurs alternatiu al dels grans mitjans.

"El que nosaltres anomenem poder popular és el que en altres llocs del món s'anomena autonomia", argumenta Hernán Ouviaña, un dels *pensadors* del moviment, durant una xerrada en una biblioteca popular de barri. La infraestructura i l'organització popular generada pel moviment, tanmateix, depèn de la correlació de forces amb l'Estat. "Estem enganxats a una màquina de respiració artificial, ens la podrien desconectar en un moment de debilitat", reflexiona, "ens falta crear un poder productiu propi que generi ingressos per finançar els nostres projectes". Moltes organitzacions *piqueteras* han dut a

Existeix una amalgama heterogènia d'organitzacions de base territorial i tradició 'piquetera' d'inspiració bolivariana, marxista heterodoxa, guevarista, zapatista o llibertària

L'MPLD ha aconseguit una infraestructura pròpia que inclou un centre de salut, una ambulància, menjadors populars, un jardí d'infància o una furgoneta de rescat

Jornada de treball a la 'villa' de Bajo Flores, Buenos Aires

Ambulància del moviment 'piquetero' de Bajo Flores / MATÍAS SASTRE

Manifestació contra el govern de Macri el 21 d'octubre de 2016 a Buenos Aires / MATÍAS SASTRE

terme iniciatives productives a través de cooperatives, però la realitat d'atur i pobresa que caracteritza els barris populars fa que aquesta base productiva creixi amb dificultat.

Les pràctiques polítiques d'aquestes organitzacions caminen per una corda fluixa que no està exempta de riscos i contradiccions. La seva autonomia política depèn de la capacitat de desvincular-se de les contrapartides que pugui exigir l'Estat i també de les lògiques clientelistes típiques de gran part de l'activitat política de les *villas*. Allunyant-se de posicions dicotòmiques entre el rebuig ingenu i mecànic de qualsevol contacte amb l'Estat o la integració, vàries organitzacions han confeccionat un ventall d'estratègies complex i divers que permeti afrontar el conflicte i la convivència amb l'Estat i avançar en el projecte de construcció de poder popular.

Aquesta flexibilitat tàctica els permet desplegar repertoris molt heterogenis, que van des de la confrontació amb els aparells policials, la recuperació de riquesa en forma de subvencions i plans o la implantació paral·lela d'institucions de producció i consum col·lectives. La qüestió no es planteja en els termes

de si s'ha de tenir una relació o no amb l'Estat, sinó en com definir estratègicament quina relació s'hi estableix: si s'aposta per moviments populars dependents i inserits en lògiques estatals o s'aposta per una relació autònoma i antagònica.

Davant la restauració neoliberal

L'àmbit d'actuació d'aquestes organitzacions no es limita als barris, sinó que tenen un horitzó d'intervenció política més ampli. La recent derrota electoral del kirchnerisme situa els moviments territorials en una posició nova: han passat de ser un dels pocs contrapoders al govern kirchnerista per l'esquerra a erigir-se com una de les potes de la resistència contra les retallades i les contrareformes liberalitzadores del nou govern de Macri. La infraestructura acumulada i la construcció d'organització popular -que ha adquirit una dimensió multisectorial en sumar-hi mitjans de comunicació alternatius, lluita sindical i col·lectius estudiantils- són els fonaments de la reconstrucció d'un nou subjecte col·lectiu davant la descarnada execució del projecte neoliberal i la desmobilització social que va produir el cicle kirchnerista. ◀

La seva autonomia depèn de la capacitat de desvincular-se de les contrapartides que pugui exigir l'Estat i també de les lògiques clientelistes típiques de la política

La infraestructura acumulada i la construcció d'organització popular són els fonaments de la reformulació d'un nou subjecte col·lectiu davant un descarnat projecte neoliberal

bodega
La Risa
OBRIEM CADA DIA
AV. VALLCARCA 81
VINS, VERMUT, TAPES I CERVESES ARTESANES
-ENTITAT CULTURAL SENSE ANIM DE LUCRE-

a partir de l'octubre, ja teniu on dinar!
MENÚ DEL DIA
al KOP DE MÀ
cuina casolana
opció vegetariana
preus populars
C/Riego 4
SANTS

CAFE DEL CENTRE
CUINA DE MERCAT I DE TEMPORADA
COOPERATIVA AL SERVEI DE L'ECONOMIA SOCIAL I SOLIDÀRIA
RESERVES:
656 311 750
www.cafedelcentre.cat
C/ CORREDORS DE BAIX, N°1 CALDES DE MOTBUI

LADINAMO
Fundació per a l'habitatge cooperatiu
Col·labora!
ladinamofundació.org
info@ladinamofundació.org

Sunnites contra Estat Islàmic

Malgrat la retòrica sectària de la guerra a l'Iraq, hi ha milícies tribals de la mateixa confessió que els gihadistes que els combaten a la regió de Mossul, coordinades conjunturalment amb grups xiïtes, kurds i l'exèrcit dels EUA

Membres de la milícia sunnita liderada pel xeic Sakhar a la base de Haj Ali / ORIOL ANDRÉS

Oriol Andrés Gallart
@oriolandres
Haj Ali (Iraq)

Ibrahim porta el tall de cabell de moda al món àrab: rapat pels laterals i amb un bon serrell que es pentina cap enrere. Als seus disset anys, el llueix orgullós, sobretot perquè, fins fa pocs mesos, un tall de cabell similar li hagués suposat un càstig d'una vintena de fuetades. Durant més d'un any i mig, el seu poble, situat a una vintena de quilòmetres de Mossul, va quedar sota el control d'Estat Islàmic (EI) i el seu brutal codi de conducta.

Tan bon punt el seu municipi va ser alliberat, durant l'estiu, Ibrahim va decidir unir-se a les files de la milícia del xeic Nazhan Sakhar. Aquest líder tribal sunnita de la regió de Haj Ali dirigeix un grup de prop de 300 homes que combaten EI a la zona de Mossul, fruit d'una fràgil aliança de conveniència amb el govern de Bagdad, les forces peixmèrgues kurdes i la coalició internacional. Avui, Ibrahim vesteix un lluent uniforme militar i carrega un fusell kalàixnikov.

El seu pare, un exoficial de l'exèrcit, va haver de fugir de la caça d'Estat Islàmic. Per això, ja des de l'inici, Ibrahim es va mantenir tan allunyat com va poder dels extremistes. No va ser el cas d'altres veïns. "Al principi, els gihadistes deien que lluitaven pels nostres drets i contra la discriminació del govern de Bagdad cap a la població sunnita", explica Ali. Un missatge que, tot i ser fals, va calar inicialment.

La discriminació post Saddam

La invasió estatunidenca de l'Iraq de l'any 2003 va provocar una guerra civil que va enfrontar els dos principals grups confessionals que habiten el país: sunnites i xiïtes (les dues grans branques de l'islam). Si els primers havien gaudit d'una posició més bona durant el règim de Saddam Hussein, amb el seu derrocament i l'ascens de diversos governs liderats per xiïtes, les denúncies de marginació de la comunitat sunnita i els abusos de poder i la corrupció sectària s'han convertit en una constant. Per això, quan EI va dur a terme la seva campanya militar ira-

quiana -ràpida i reeixida- a mitjan 2014, el discurs llibertador va ser benvingut entre una part vulnerable de la població sunnita. Tanmateix, no va passar massa temps abans que aquest grup confessional es convertís en el més martiritzat pels gihadistes.

Així doncs, líders tribals sunnites com Sakhar es van alçar en armes contra Estat Islàmic, amb el suport de la coalició liderada pels Estats Units (EUA), malgrat el risc de represàlies. Per fer-ho, han recuperat la vella fórmula dels *Sahwas* o Consells del despertar, unes milícies formades per membres de tribus sunnites (molts d'ells, exinsurgents) que, el 2006, van ser finançades per l'exèrcit estatunidenc comandat pel general David Petraeus per expulsar Al-Qaida de l'Iraq, l'embrió de l'actual Estat Islàmic.

Els milicians del xeic han rebut entrenament militar dels EUA durant diverses setmanes. Per a la coalició internacional, aquestes milícies -conegudes popularment com Hashd al-Watani- estan cridades a jugar un paper clau en la recuperació de Mossul i la postguerra, que, si es gestiona negligentment, podria obrir un nou cicle de violència com els que es van viure entre el 2003 i el 2014.

Embrió d'un nou conflicte

Els governs de Bagdad, Ankara i Erbil tenen plans pel futur de la segona ciutat de l'Iraq, de població majoritàriament sunnita. Per evitar una nova confrontació sectària, s'ha acordat que només podran entrar a la ciutat l'exèrcit iraquia -malgrat estar controlat per xiïtes- i les milícies sunnites, un pacte que ara per ara s'està complint. El problema de fons, però, roman. Com escrivia l'analista Hassan Hassan recentment a *The National*: "El buit polític i de seguretat existent a Mossul serà la probable llavor de la regeneració d'ISIS. Si el govern de l'Iraq no permet una situació en què sunnites locals omplin el buit, la reproducció d'un nou cicle és gairebé segura".

Davant la impossibilitat de reconstruir sòlidament la societat civil de la ciutat a curt termini, aquest rol podria recaure en líders tribals com Sakhar. Malgrat tot, les tensions amb el govern

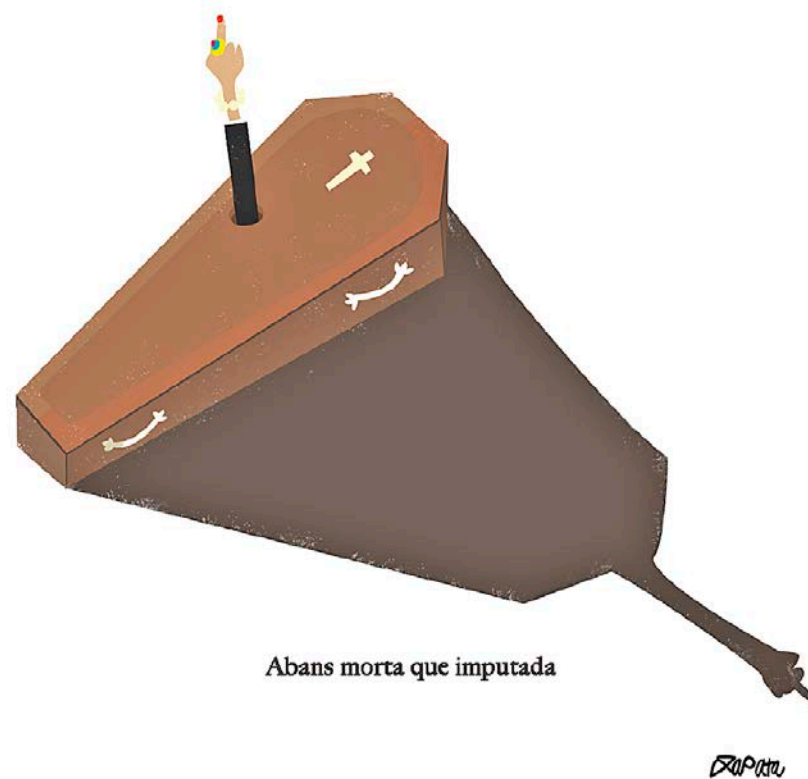
Per a la coalició internacional, aquestes milícies -conegudes com Hashd al-Watani- estan cridades a jugar un paper clau en la recuperació de Mossul i la postguerra

"El buit polític i de seguretat existent a Mossul serà la llavor de la regeneració d'ISIS, tret que el govern de l'Iraq permeti que sunnites locals omplin el buit", diu l'analista Hassan Hassan

de Bagdad no afluïxen. En l'actual context de guerra, l'executiu liderat per Haider al-Abadi està obligat a donar suport a les milícies; de fet, els seus membres haurien de rebre un salari públic de 600 dòlars mensuals. "La realitat és que primer hi va haver una reducció del salari a la meitat i, des de fa mesos, ja ni arriba", explica el xeic, que va haver de posar un centenar de milers de dòlars de la seva butxaca per comprar armament. "Del govern, només en van rebre 125 kalàixnikovs vells".

El greuge dol especialment per la comparació amb les milícies xiïtes, que haurien de tenir un estatus similar, però que, en realitat, reben molts més beneplàcits de Bagdad. No han importat les nombroses denúncies documentades d'abusos contra els drets humans -tortures o assassinats extrajudicials. "Actualment, l'exèrcit iraquia són les milícies xiïtes", es queixa el xeic. De fet, el Parlament iraquia acaba d'aprovar el reconeixement legal d'aquestes milícies.

En aquest context, tothom tem pel risc que l'equilibri d'aliances existent a Mossul salti pels aires abans que finalitzi l'ofensiva. Les paraules del xeic Sakhar tampoc no són conciliadores: "Només que un civil de Mossul sigui ferit per algú de fora la regió, prendrem represàlies. Si ens maten, matarem". Si mai arriba, la reconciliació iraquiana no vindrà de la generació del xeic Sakhar, sinó de la d'Ibrahim, que, com el seu pare, aspira a ser oficial d'un exèrcit iraquia unit. Per ara, tot i que la lluita del xeic Sakhar contra EI demostra que en realitat el conflicte no és sectari, la retòrica dels tambors de guerra s'escriu en aquesta direcció. ◀

28-29
Montserrat Roig,
caminant per un llegat
carregat de magnetisme

30
La periodista Sara González
esbudella la galàxia de l'excalcalde
de Sabadell Manuel Bustos

El 'backstage' de les treballadores de la música

Dins l'àmbit de la cultura, el sector de la música no ha destacat especialment per tenir una trajectòria combativa –en termes de dignitat laboral. Tot i això, diverses artistes aposten per l'organització sindical, tant per crear consciència de classe dins el sector com per exigir el compliment de la normativa vigent.

Fem una aproximació a la situació laboral d'una part del proletariat que no porta 'granota blava'

Isabel Benítez
@jerborejuo

Els 50 esdeveniments musicals més grans de l'Estat espanyol van aplegar una audiència superior als tres milions d'espectadores al llarg de l'any 2015

Les diferències s'estenen entre les persones que pugen als escenaris, amb catxets elevats associats als grans festivals i un gran proletariat musical sotmès a unes regles molt diferents

Segons l'anuari elaborat per la SGAE, l'any 2014 es van recaptar 27 milions d'euros a Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià (120 milions al conjunt de l'Estat espanyol), únicament en concerts de música popular –és a dir, no clàssica- i sense considerar els ingressos dels macrofestivals. Malgrat la caiguda del consum derivada de la crisi econòmica i la pujada de l'IVA, els festivals musicals no només no han retrocedit, sinó que han mantingut els seus comptes estables. La plataforma de venda d'entrades Ticketea encapçala el seu estudi sobre festivals amb xifres com aquesta: els 50 esdeveniments més grans de l'Estat espanyol van aplegar una audiència superior als tres milions d'espectadores al llarg de 2015, un any en què també se'n van "consolidar" sis de nous arreu de l'Estat. Aquest panorama triomfant, però, no és ampliable a la lliga dels locals de música en viu amb aforaments petits i mitjans. A Barcelona, només hi ha tres establiments que tinguin una programació diària pròpia, un d'ells és el JazzSí Club del Taller de Músics. Per Lluís Cabrera, fundador del Taller l'any 1970, la pujada de l'IVA, els requisits acústics i la poca audiència que desperta la innovació musical fan difícil vendre entrades. "Si cobres vuit o deu euros –consumició inclosa- i no vens ni una dotzena d'entrades, imagina't com ho hem de fer per pagar 80 euros a cada músic que actua".

Un secret de domini públic

Aquestes diferències s'estenen a la jerarquia de les condicions laborals de les persones que pugen als escenaris –on la música clàssica ocupa el cim-, els catxets elevats associats als grans festivals i un gran proletariat musical sotmès a unes regles molt diferents. "La majoria dels grups treballen en negre, cosa completament normalitzada entre els músics joves. Als grans festivals de música moderna, només els caps de cartell tenen unes condicions laborals dignes, mentre que tota la resta cobren en sobres, sense cap mena d'assegurança ni els avantatges d'un contracte: seguretat social, cotització, prestacions...", explica

Miquel Felip, afiliat a la Unió Estatal de Sindicats de Músics, Intèrprets i Compositores (Sindicat de Músics). Per ell, als locals petits, la pèrdua de drets empitjora, especialment pels grups novells: "Tocar de franc està completament normalitzat, fins al punt de considerar que 'et fan un favor'".

El predomini del treball musical en negre és un secret de domini públic. El Sindicat de Músics explica que, sovint, les treballadores es debaten entre les pressions per no cobrar, per treballar a canvi de pagaments en espècies o, en el cas que es regularitzi l'activitat, per haver de facturar com a autònomes. "En la majoria de situacions –especialment dins el sector públic-, l'alternativa a facturar és, directament, no treballar", explica Guillem Arnedo, de l'Associació de Músics de Jazz i Música Moderna de Catalunya (AMJM). "De fet, com et poden considerar autònom, dins el món de la música, si tu no ets propietària de la sala ni la llogues ni assumeixes tota l'organització de l'actuació?", afegeix.

Una relació laboral "especial"

"El sector musical té un model normatiu que no afavoreix la contractació ni té en compte les especificitats del sector i de l'activitat", denuncia Lluís Cabrera. El treball del sector artístic –on s'inclou l'àmbit de la música- està regulat pel Reial Decret 1435/85, que desglossa les condicions laborals en l'àmbit del teatre, la dansa o les curses de braus, entre altres, i ho encabeix tot en un règim especial sota l'etiqueta *artistes*. Aquest marc es desplega al primer conveni col·lectiu de personal de sales de festa, ball i discoteques... que no es va aprovar fins gairebé tres dècades més tard, l'any 2012.

Aquest conveni "va ser negociat sense la presència de músics", explica Felip. Arnedo, de l'AMJM, afegeix: "La veritat és que ningú no sap ben bé qui el va pactar; no coneixem cap associació professional de la música que fos contactada". El Sindicat de Músics el considera insatisfactori i posa com a exemple el fet que "ballarins, cantats i instrumentistes" siguin

A Barcelona, hi ha poques sales de música en directe de petit format / CULTURA BISAGRA

Actuació de Laurent Garnier al Sònar / ARIEL MARTINI

La música clàssica compta amb els millors catxets i les millors condicions laborals

relegats a la categoria laboral més baixa, que estableix una remuneració mensual de poc més de 1.000 euros pel 2016. Una regulació que ignora el fet que l'activitat artística, pràcticament per definició, és intermitent i, en conseqüència, els ingressos són irregulars. Viure de la música és un destí reservat per a molt poques persones.

“Només els *tablaos* flamencs solen contractar agrupacions de músics durant períodes llargs i, en aquests casos, em consta que sí que es fan contractes i es tramiten altes a la Seguretat Social. En el nostre cas -en què cada dia fem un programa diferent-, és una bogeria tramitar altes i baixes de diferents artistes diàriament, requeriria una persona només dedicada a això”, detalla Cabrera. “La sala Jamboree, per exemple, també programa cada dia. En el seu cas, ho aconsegueix perquè programa dues actuacions el mateix dia i, així, pot cobrir les despeses de contractació amb garanties; la contrapartida és que s'allarga la jornada”. Tanmateix, aquesta fórmula no és pas sostenible per a tothom. El JazzSí Club ho va intentar, però, com explica Cabrera: “La gent va als clubs molt tard, a la nit; no hi ha cultura de fer concerts de dia com als països nòrdics i això limita la possibilitat de fer diversos passis”.

La pràctica majoritària és que les professionals de la música es donin d'alta com a autònomes i facturin, fet que suposa assumir tots els riscos de cancel·lació i les quotes. El règim laboral autònom és un dels més cars d'Europa. Exigeix l'abonament d'una quota fixa per la Seguretat Social -que pràcticament no ofereix cobertura en comparació amb les del treball assalariat- i, el que és més greu, exigeix l'abonament de l'IVA facturat independentment de si la factura s'ha cobrat o no. És una fórmula que externalitza tota la responsabilitat fent-la recaure en les artistes i gira la cara a la realitat professional que desenvolupen. Felip, del Sindicat de Músics, estima que fins un 30% dels ingressos que tenen les treballadores musicals són despeses que no assumirien si treballessin per compte aliè. “Sembla que ara s'està començant a regularit-

zar la situació, però és cert que s'està carregant un volum de despeses sobre les artistes que no els pertoca”, explica Albert Correcher, de la gestoria Articat, especialitzada en la facilitació dels tràmits de l'activitat musical.

Del sopar al contracte i el conveni

La dificultat de cobrament s'agreuja si tenim en compte que el demandant principal d'actuacions musicals no és el sector privat, sinó els ajuntaments, les diputacions, etc. Aquí, l'exigència de facturació és una norma no escrita, agreujada pels temps de pagament, que poden arribar a sobrepassar els sis mesos. La contractació d'artistes i el respecte pel conveni col·lectiu també és una excepció. La prioritització absoluta del pagament del deute extern (que ha aprimat la despesa pública cultural) i la pujada de l'IVA cultural han desencadenat iniciatives polítiques per estimular el sector. A Barcelona, a principis d'any, l'Institut de Cultura va donar ajuts per finançar l'adequació acústica i obrir l'oferta en directe a petits locals com a pla de xoc d'ajut al sector. “Pràcticament ningú no s'hi va acollir, bàsicament perquè el problema rau en les dificultats de contractació”, valora Cabrera. Recentment, el BCN-Music Lobbies -una campanya del Departament de Joventut i el Gremi d'Hotels de Barcelona- va il·lustrar “que el camí de l'infern està empedrat de bones intencions”. La iniciativa obria les recepcions dels hotels a les bandes novelles, que no rebrien cap contraprestació econòmica per l'actuació, però sí una recompensa pactada amb el Gremi: “Els grups que hi participin gaudiran d'un sopar al restaurant de l'hotel”, va informar el Departament de Joventut per correu electrònic. Quatre dies després, davant la indignació manifestada per les treballadores del sector, el compte de Twitter del consistori va rectificar i va garantir que “els músics signin un contracte amb cada hotel i cobrin un salari fixat pel conveni col·lectiu”. Per Felip “és un exemple del nostre pa de cada dia i una mostra que la lluita i l'agitació serveixen”. ◀

Miquel Felip, del Sindicat de Músics, estima que fins un 30% dels ingressos de les treballadores musicals són despeses que no assumirien si treballessin per compte aliè

La dificultat de cobrament s'agreuja si tenim en compte que el demandant principal d'actuacions musicals no és el sector privat, sinó els ajuntaments o les diputacions

Roig viu, encara, després de 25 anys

El magnetisme de Montserrat Roig ha impregnat els homenatges que se li han fet durant aquest mes: des de lectures dramatitzades dels seus textos fins a commemoracions del seu llegat a càrrec de les seves biògrafes

Mireia Chavarria
@mireiachavarria

De mirada reflexiva, amb el posat fresc i juganer que transmetien les famoses fotografies que Pilar Aymerich li va fer agafant-se informalment a una cadira disposada a l'inrevés, els ulls de Montserrat Roig traspuaven una espècie d'intel·lectualitat viva, entremaliada i valenta. Nascuda en una Barcelona submergida de ple en la postguerra, l'autora retrataria, enamorada, aquesta "ciutat inacabada". Una feina que duria a terme des d'un prisma profundament personal: el pati de casa seva, en un Eixample burgès en decadència, com a gineceu. I des de la professió que l'apassionava, la literatura, però també des d'aquella altra que li donava de menjar, el periodisme -"l'altra literatura", com solia dir ella. Impetuosa però cauta, desbordant però pacient, captivadora però insegura, la seva veu dolça i inquisidora, punyent però considerada, enlluernadora i discreta a la vegada, escrivia i recitava descripcions massa llargues i literàries per ser televisives i massa honestes i políticament temeràries tenint en compte l'opacitat i la hipocresia de l'època, l'anomenada *transició*.

Montserrat Roig era tan hàbil descrivint com difícil de descriure; no li agradaven les etiquetes. Per això l'apassionava la descripció que li va conferir Joan Fuster: "Feminista? Posem-hi dona. Catalanista? Diguem-ne catalana. Marxista? Com la majoria de marxistes del país: aproximadament". "Roig era les onades del mar", recordaria Josep Maria Benet i Jornet, "canviava i esclatava, espectacular i imprevisible". I aquest caràcter bullangós va impregnar tota la seva vida i la seva obra, que, a diferència de la de Simone de Beauvoir -que afirmava: "Els meus fills són la meua obra" - o la de la seva pròpia mare -que va haver d'abandonar la carrera literària a causa del treball reproductiu-, romandrien estretament vinculades.

"Continuarà viva la teua veu, Montserrat"

Esbojarrada. Agosarada. Atractiva. Perspicax i divertida. Excessiva. Si algun tret la caracteritza únicament i indefectible és la infinitud del seu magnetisme. I és que, 25 anys després de la seva mort, aquest magnetisme s'ha fet tangible en els nombrosos homenatges que se li han dedicat les darreres setmanes. Benet i Jornet ja havia profetitzat, al seu enterrament: "Continuarà viva la teua veu, Montserrat". I és que, d'alguna manera, Roig es va fer present a les presentacions del llibre biogràfic sobre aquesta figura, d'Aina Torres, publicat recentment per Sembra Llibres. Però també era a la commemoració que li va oferir la seva altra biògrafa, Betsabé Garcia, al Teatre de Sant Medir, a la Bordeta. Com si el seu camp magnètic pogués propagar-se més enllà del seu propi temps, també ha emergit entre les línies recitades durant les lectures dramatitzades dels seus textos que s'han fet

Impetuosa però cauta, desbordant però pacient, captivadora però insegura, amb veu dolça i inquisidora, punyent però considerada, enlluernadora i discreta a la vegada

Com si el seu camp magnètic pogués propagar-se més enllà del seu propi temps, ha emergit entre les línies recitades a les lectures dramatitzades dels seus textos

aquest darrer cap de setmana a l'Espai Rusiñol de Manlleu, organitzades pel Casal Popular Boira Baixa i el Teatre Centre.

Per si fos poc, gairebé tots els mitjans de comunicació han dedicat un espai a recordar el llegat de Montserrat Roig. Ara bé, es tracta de mitjans que, sovint, són còmplices del sistema heteropatriarcal i capitalista contra el qual lluitava l'autora, un sistema que tendeix a castigar els lideratges i les mirades femenines i feministes, que gairebé mai no valora el coratge de l'activisme polític i social amb el qual ella s'identificava i que menysté o invisibilitza qualsevol expressió cultural que no gaudeixi de suport institucional.

Una mirada realista, femenina i urbana

La vivacitat dels ulls de Roig és present als títols de les dues biografies de l'autora que s'han publicat enguany: *Montserrat Roig. La memòria viva*, d'Aina Torres, i *Amb uns altres ulls*, de Betsabé Garcia. I és que la mirada de Roig era l'expressió de la

/ PILAR AYMERICH

ment i activa, en diverses ocasions, la necessitat de sororitat o complicitat entre dones. De fet, sentia un respecte profund per Rodoreda, sobretot per les seves novel·les: “La quantitat de Mercès Rodoredes que hauríem pogut tenir i que han desaparegut per dues coses: per la persecució de la nostra cultura i la nostra llengua i per la condició de dona”.

Roig bastiria una mirada femenina pròpia dels patis de cases de l'Eixample barceloní. “Vaig imaginar-me totes aquelles mirades de dones, la percepció visual de les quals a penes ens ha deixat algun rastre. D'alguna manera, les ciutats prenen part de la seva història, de la seva memòria”, afirmaria Roig a *Digues que m'estimes encara que sigui mentida*. És des d'aquests miradors que Montserrat Roig escriuria cròniques urbanes: des de la figura d'una espectadora que no ha estat mai convidada a actuar sobre l'escenari. Des de les finestres i els balcons des dels quals es pot fer safareig, fantasiejar o espiar, però que, en el fons, són meres talaies allunyades de la vida real, potser també una pantomima.

“No em toquis el pronom feble”

“En general, a Montserrat Roig, se l'ha recordat poc, però la seva vessant periodística és la que ha quedat més amagada; potser perquè és efímera o potser perquè és la seva vena més política”, destaca la periodista i gestora cultural Aina Torres. “La seva reivindicació d'un periodisme d'investigació reposat, diferent, que anés a l'arrel de les coses i es posicionés, és plenament vigent”.

De fet, un altre tret que roman a la vida i l'obra de Roig és el compromís polític. D'entrada, amb la llengua: “Si em pregunten per què escric en català, se m'acuden tres raons: primer, perquè és la meua llengua; segon, perquè és una llengua literària, i tercer, escric en català perquè em dona la gana”. Tanta era l'estima de Roig per la llengua que fins i tot li ret un subtil homenatge a la cançó que va escriure per a Marina Rossell, “Morir a Ravensbrück”: a la lletra, l'únic que vol la Carme, que s'està morint dins el camp de concentració, és sentir per últim cop el so de la llengua catalana.

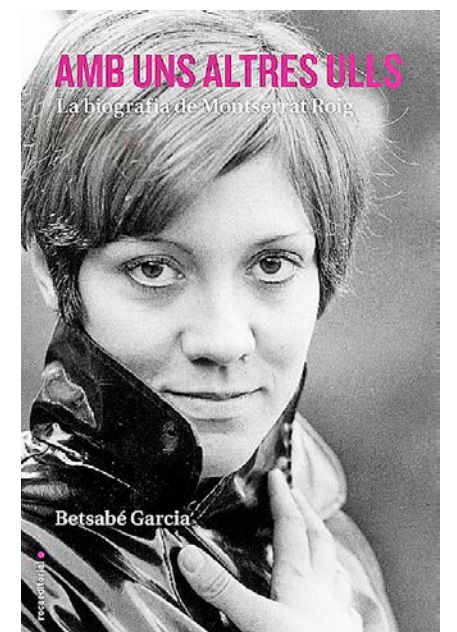
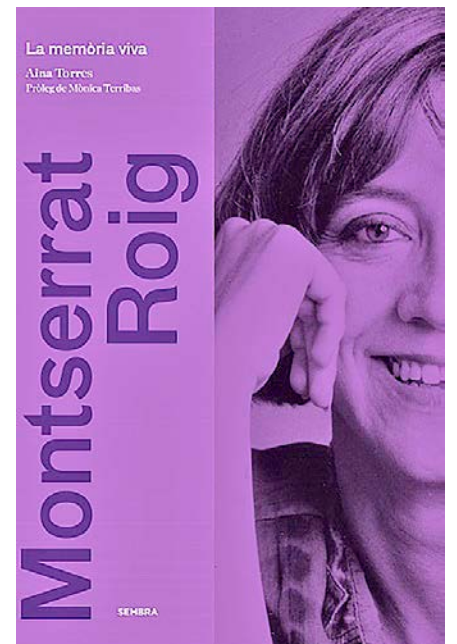
En una ocasió, va escriure una carta al director de Radiotelevisió Valenciana, titulada *No em toquis el pronom feble*, que promovia l'ús de castellanismes -com ara *sello* o *ret-* i evitar les variacions *segell* o *xarxa*, considerades “excessivament catalanes”. I és que sempre va mantenir una mirada especial cap al sud: al seu plató televisiu, hi va convidar Vicent Andrés Estellés, Ovidi Montllor o Joan Fuster, com a referents culturals del territori sociolingüístic català. “En aquell moment, no havien tingut veu als mitjans de comunicació a causa del seu clar posicionament antifranquista i d'esquerres, igual que Neus Català”, afirma Aina Torres. “Roig va creure que la gent els havia de conèixer. Ella veia el silenci i hi intentava posar veu”.

Però la seva valentia i el seu compromís anaven molt més enllà. “Només cal fixar-se en la pregunta que va fer al ministre d'Afers Estrangers de Franco, Ramon Serrano Suñer, el juny de 1976”, destaca Betsabé García: “Li va demanar si ell sabia que hi havia espanyols a Mathausen. En aquest moment, Roig no només es juga la carrera professional o no poder tornar a publicar a cap diari o revista, sinó que, literalment, s'arrisca que algú li voli el cap al mig del carrer”. Un coratge que la va portar a tots els fronts: el feminisme, l'antifeixisme, el catalanisme i l'activisme d'esquerres.

Si és tan unànime que el seu llegat mereix ser reconegut és perquè, inevitablement, du la forta càrrega simbòlica de ser concebut com a obsequi. Un obsequi provinent de les mans d'una dona d'aparença lleugera i etèria, però, tanmateix, amb un magnetisme engegador i una fermesa i un compromís infranquejables. Amb la seva terra, amb les seves idees polítiques i amb la seva llengua. Un segell que marcaria l'univers prolífic i divers de la seva trajectòria en tots els aspectes i que dibuixaria una nova *autoritat* literària i periodística femenina dins el panorama cultural dels Països Catalans. ◀

seua personalitat, però també el punt de partida per projectar l'observació d'allò que l'envoltava. De fet, no és casual que creés una personatge de professió fotògrafa, Natàlia Miralpeix -inspirada en Pilar Aymerich-, per a les seves novel·les. La seva era una literatura d'observació meticulosa proveïda d'una paleta ben fornida de grisos i de contrastos. El seu realisme era hereu de Tolstoi, Galdós, Zola, Flaubert i Narcís Oller. Era capaç de retratar el malestar de tota una època a través de la descripció de les parets de casa seva.

Són aquesta quotidianitat i aquest naturalisme que ens remetien inevitablement a Mercè Rodoreda. També la feminitat de la seva mirada. Tanmateix, Roig admet la necessitat de distanciar-se'n, de poder-la *matar*. Potser per aquella angoixa que produïa en *la filla* l'existència d'una *mare* com a referent o autoritat literària. Una situació que trencaria amb el que Maria Mercè Marçal va descriure com a “orfenesa *materna* crònica” d'autoritats femenines. Tanmateix, Roig va defensar conscient-

“La seva vessant periodística és la que ha quedat més amagada; potser perquè és efímera o potser perquè és la seva vena més política”, destaca la periodista Aina Torres

“La seva valentia anava molt més enllà. Només cal fixar-se en la pregunta que va fer al ministre d'Afers Estrangers de Franco el juny de 1976”, relata Betsabé García

Quan puja el mercuri

La periodista Sara González esbudella, al seu primer llibre, el laberint del 'bustisme' que va sacsejar la ciutat de Sabadell

David Fernández
@higiniarioig

Tècnica Rashomon -la mirada múltiple- i tàctica Vinader -preguntar, repreguntar, contrapreguntar-, Sara González signa, amb el seu primer llibre, la millor contracrònica -la més detallada i la més holística- sobre tot allò que envolta els 13.000 folis i les 38 peces judicials del cas Mercuri. Ho fa endinsant-se en el laberint de la corrupció municipal, obrint la caixa negra del *bustisme* i furetejant l'escàndol -encara inacabat- que va sacsejar la vida municipal sabadellenca el novembre de 2012 i va posar punt final a la carrera política de l'aleshores *exemplar* alcalde Bustos.

Tècnica Rashomon, la d'Akira Kurosawa, perquè la periodista vallesana no ha estalviat feina ni hores ni recursos per aproximar-se a totes les dimensions del cas, des de totes les perspectives i entrecruant testimonis antagònics i relats contraposats: entrevista, un per un, els principals protagonistes de la trama, però també -per sort- les veus dels qui s'hi van resistir. Capítol rere capítol, en cascada, hi diuen la seva els màxims responsables polítics -el mateix Bustos i la seva soledat actual, el polèmic exregidor del PP Jordi Soriano o l'exsecretari del PSC Pere Navarro- i els principals implicats del cau econòmic -empresaris peneditis, empresaris perseguits-, que primer van encimbellar el *bustisme* i després el van patir. Perquè Bustos -com recorda la periodista- no va arribar sol a Sabadell, sinó amb una densa cort que sostenia el regnat i el regent: "Els casos Mercuri i Pujol, que no van agafar de sorpresa ningú, ens haurien de fer reflexionar a tots".

Tàctica Vinader -la del periodisme en estat pur al qual la periodista dedica el llibre i el pròleg- perquè Sara González fureteja tots els racons (im)possibles fins a fer surar una realitat polièdrica i dura, negra i grisa, acurada però sovint complexa, amb tantes respostes sòlides com preguntes encara irresoltes. L'autora no jutja en cap cas: documenta, informa, detalla, descriu, contextualitza. I crea un efecte rèplica de sensació mirall: tot el que diu fa pensar sobre el cicle de corrupcions viscut, les bases anòmiques de l'obsessió pel poder, la cultura de la cobdícia

o la perversió perillosa de l'*strong major* -l'alcalde fort- que estén els seus tentacles de control, imposició i domini. I pas a pas, com una pluja fina i amb una narrativa imparable, reconstrueix el retaule del costat fosc de la Galàxia Bustos, la trama creuada d'interessos polítics i el tel dens de favors, silencis i vergonyes que la sostenien.

Mai, però, no hi ha història sense contrahistòria. I, a la galeria de persones i personatges, també s'hi escola la decència i la integritat: funcionàries públiques, regidores amenaçades, sindicalistes resistents i una activa oposició social i veïnal -la Plataforma Sabadell Lliure de Corrupció- que, anys abans d'esclatar l'escàndol, ja denunciaven -quan era més difícil- la impunitat de l'*estil Bustos*. Per sort i contra l'estesa tolerància social i electoral cap a la corrupció -un estudi recent situa entre el 3% i el 15% el poc càstig electoral que rep-, Sabadell va trencar el sostre de vidre d'aquella laxitud quan, el maig de 2015, el PSC va perdre 15.000 vots i més del 50% dels sufragis. Quedaven enrere les frases d'època d'aquella espiral de poder: "Vaig a sac, eh?"; "Però si els hem col·locat tota la família?", o "Tot el Consorci de Residus, pràcticament tot, és partit, eh? Que es veurà...".

Cas Mercuri: la Galàxia Bustos, auge i caiguda del *bustisme*, també és el sisè llibre de la Col·lecció Periodistes, impulsada per Edicions Saldonar i el Grup de Periodistes Ramon Barnils per abordar realitats silenciades pels mitjans del poder en l'era de la postveritat. És a dir, de la prementida. Més enllà de la realitat jurídica -uns quants arxius i, per ara, una sola sentència condemnatòria ferma- la ploma de Sara González despulla i evidencia una altra realitat social: la d'un sistema local de poder personalista i arbitrari, despòtic i nepòtic, clientelista i partidista, que encara cueja.

"Qui creu en aquesta professió hi creu", deia en Vinader a la Sara parlant sobre el fràgil art del periodisme. Des del racó des d'on encara ens guaita i esperona, en Xavier somriu avui. La Sara hi creu i, sobretot, el fa possible. ◀

Sara González s'endinsa en el món dels presumptes corruptes, però també parla amb els 'alertadors' / ADRIÀ COSTA

LLIBRE

Cas Mercuri: la galàxia Bustos

Autora: Sara González

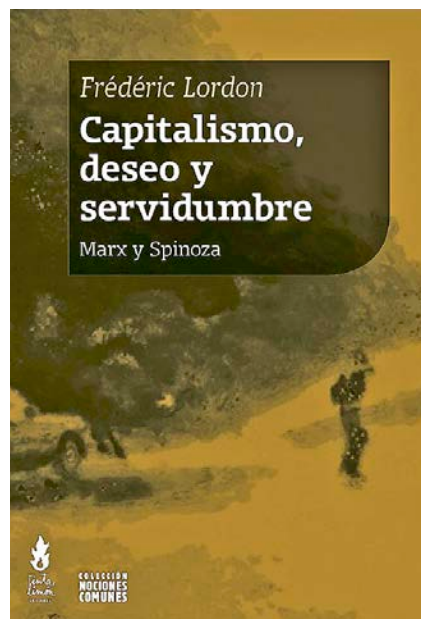
Editorial: Saldonar, 2016

Pàgines: 192

RESSENYES

La cara fosca del desig

Isabel Benítez
@jerborejuo

L'imperi alimentari de McDonald's se sustenta en salaris de misèria, acarnissament animal, menjar ràpid i relatiu baix preu i una ingent despesa en propaganda. La pobresa nutricional de les seves hamburgueses no compromet la clau del producte: estan bones. O la seva ingesta, almenys, es viu amb joia, malgrat ser conscients de la cadena de patiments que es concentra a cada mossegada. Aquesta micro paradoxa quotidiana ens permet il·lustrar en termes més propers les implicacions de la reflexió filosòfica de l'autor sobre la mobilització passional que recluta el capitalisme cada dia.

La violència simbòlica del capitalisme es basteix oferint un imaginari aparentment ple però políticament impotent, en fer sentir com a suficients les petites alegries preassignades, aco- tades i oferides pel capitalisme als dominats. Imaginar més enllà del que espontàniament vivim com inevitable o possible, superar la trampa de fer de la debilitat virtut, és la condició de la potència humana i l'emancipació. Després d'aquest llibre,

però, ja no serà el mateix llegir conceptes com nova política, consentiment, apoderament, alienació, tot i que -com recorda el nom de la mateixa editorial- estem davant d'un escrit amb suc de llimona, que requereix una lectura encesa per part de les lectores per arribar a descodificar-ne el contingut valuós.

Molt didàctic respecte al pensament d'Spinoza -no tant pel que fa a Marx-, l'assaig de Lordon és un notable esforç per obrir el concepte de llibertat i desig més enllà de l'estreta definició liberal del consentiment, l'apoderament i la llibertat individual. Emparentant-se amb l'anàlisi del feixisme que fa Wilhelm Reich, Lordon advoca perquè la potència de les emocions -en termes spinozians- sigui irrenunciable en tota estratègia política anticapitalista. ◀

LLIBRE

Capitalismo, deseo y servidumbre. Marx y Spinoza

Autor: Frédéric Lordon

Editorial: Tinta Limón

Pàgines: 176

Ètica i estètica d'una mort igualitària

Ignasi Franch
@ignasifranch

El cinema d'Albert Serra es caracteritza, fins ara, per la recuperació d'històries clàssiques de la cultura occidental. Honor de cavalleria, per exemple, va ser un Quixot buidat d'èpica i acció, enriquit amb algun esclat de poesia feréstega i enarrit per una comicitat a mig camí de Beckett i l'slapstick. Posteriorment, el realitzador ha obert camins sense trencar amb els fonaments de la seva proposta. La mort de Louis XIV és, probablement, la seva obra més accessible. I també parteix d'un suport literari: les Memòries de Louis de Rouvroy, duc de Saint Simon.

L'anècdota, novament, és mínima: el Rei Sol se sent indisposat, es retira al seu dormitori i, al llarg de setmanes, empitjorà fins a morir. Igual que el personatge, el film es replega als voltants d'un llit, una manera amb la qual Serra projecta una gran indiferència vers la narrativa convencional, però que no deixa d'explicar una història a través de moments específics. I és que amb el seu estatisme -filmació en un espai únic- facilita que es llencin fils als espectadors, fins al punt que els rostres es tornen familiars: un criat aparentment preocupat per la salut del seu amo, un metge

que defensa el seu territori però alhora sembla genuïnament trasbalsat... La hipocresia de la vida cortesana provoca una interessant indeterminació: tot i l'atmosfera d'intimitat que s'ha creat, mai no sabrem si els personatges diuen el que pensen.

El director banyolí ha declarat que el film té a veure amb la fantasia d'assassinar la gent poderosa i aborda el tòpic de la mort igualitària. Entre el patiment pompós del monarca, apareixen imatges grotesques: un grup d'aristòcrates aplaudeix el rei perquè ha pres una cullera de sopa. Aquell Serra burleta, doncs, fricciona amb el Serra atret pel refinament i creador d'una estètica, mentre la presència escènica de Jean-Pierre Léaud (Los 400 golpes) multiplica les tensions en aportar una interpretació solemne, capritxosa, vulnerable i d'una humanitat que pot generar empatia. És un artífici més, el de l'actor que treballa emocions menys fictícies en un entorn escenificat, però que alhora obre esquerdes de sentiment en el laconisme propi del realitzador. ◀

CINEMA

La mort de Louis XIV

Director i guionista: Albert Serra

Durada: 115 minuts

inDirecta

Lucía Asué Mbomío

periodista i activista social

La majoria de població té una imatge simplista i antiquada de la comunitat negra, trufada de tòpics i, sovint, associada a conflictes. Lucía Asué Mbomío Rubio, filla de pare guineà i mare espanyola, la va patir d'adolescent quan, a l'escola de música d'Alcorcón, l'anomenaven la "nota negra". També s'hi va trobar quan, després de passar per diverses ràdios locals, va entrar a fer de reportera al programa de Televisió Espanyola *Españoles en el mundo*. En alguns moments, va sentir que era *la quota mestissa*. Després d'aquest període, Mbomío ha volgut oferir la seva mirada crítica a través del web Afroféminas, una finestra per conèixer escriptores i acadèmiques negres desconegudes pel gran públic, o de Ràdio Melanina, de la qual és co-directora. Als seus 35 anys, l'actual conductora d'*Aquí la tierra* (TVE) es troba immersa en projectes com un documental sobre la trobada entre cultures africanes a través de la música i també en un llibre dedicat a les dones que, durant el franquisme, es van casar amb homes provinents de Guinea Equatorial. Orgullosa del seu mestissatge, aprofita aquests altaveus per defensar el diàleg com a antídote contra els microracismes que afloren a la societat.

"He abaixat el puny per estendre la mà"

/ MIGUEL LÓPEZ MALLACH

Alex Romaguera
@AlexRomaguera

Què et porta a ser reportera de televisió?

Sempre he estat una lectora voraç, però va coincidir que, de petita, el meu cosí Joaquín Mbomío feia pràctiques de periodisme i m'entrevistava. Allò em va animar a escriure, però no pensava que arribaria a ser periodista; va ser l'atzar que m'hi va portar. Després de treballar a la ràdio de Fuenlabrada i a l'Agència EFE, vaig participar en un càsting per la televisió mentre estava en una ONG. És quan vaig quedar fascinada pel llenguatge audiovisual, en què disposes de la imatge, el so i altres instruments per explicar històries. Des d'aleshores, el meu oci ha esdevingut el meu ofici.

Ser filla de pare guineà i mare espanyola t'ha obligat a saber qui ets?

Cada dia m'ho plantejo, perquè ser negra a Espanya no és fàcil. T'ho recorden quan et pregunten d'on ets tot i que, en realitat, volen saber d'on vénis. De petita, aquesta situació em va crear un pòsit de dubtes sobre la meua identitat, cosa que molts nens i nenes de la meua edat ni es preguntaven.

Vas marxar un temps a Guinea Equatorial i Portugal. Necessitaves descobrir-ho?

Sí. I, quan vaig tornar, vaig decidir entrar al Consell de Comunitats Negres. Del meu viatge a Guinea, també en vaig extreure altres conclusions; entre elles, que allà sóc "la blanca", mentre aquí sóc una negra que pateix els prejudicis propis d'un sistema en el qual preval una mirada blanca, colonial i patriarcal.

Què significa reivindicar la negritud?

Per mi, més enllà del fenotip, suposa lluitar per ser acceptada i encaixar en la realitat de la manera que sigui... perquè aquí t'assenyalen per tenir un determinat aspecte. Quan el meu pare, que és professor, va pel carrer, se'l veu només com un negre. Igual que jo, que sóc periodista, amb tots els tòpics que això porta associat. A l'escola de música ja em deien la "nota de color" i, de jove, m'han tocat els cabells sense demanar-me permís o m'han aturat a la via pública per preguntar-me quan cobro. Davant d'això, arriba un dia que dius prou.

En algun moment t'has sentit com *la quota mestissa* que buscava la televisió?

Et trobes engabiada dins la presó que han construït per tu. I això val tant per la noia exuberant com pel noi raper. D'aquí que necessitem desconstruir aquesta mirada i explicar que, lluny dels tòpics i el discurs unívoc, existeix una polifonia de veus dins la comunitat negra.

La imatge està molt decantada cap a determinats clíxés?

Absolutament. La majoria de notícies en què apareixen negres són negatives, vinculades a la pobresa, els CIE (Centre d'Internament d'Estrangers) o les pasteres, i això projecta una imatge simplista i estigmatitzadora, tot i que els mitjans podrien explicar-ne una molt més diversa. Després, hi ha l'ús de determinats conceptes que no ajuden, com ara les paraules *allau* en lloc d'*arribada* i *Àfrica subsahariana*, tot i que la majoria provenim només del Sahel (és a dir, de Mali, el Sudan, Nigèria o el Txad), o la qualificació d'*immigrant* referida a persones que hem nascut aquí. Queda molta feina per fer en l'àmbit de la comunicació i l'escola perquè aquesta òptica del col·lectiu és irresponsable i només contribueix a alimentar els prejudicis racials.

No s'aborda correctament el fet migratori?

El problema és que l'esquerra espanyola cau en l'error de dir que tothom és igual, però se'ns tracta diferent pel fet de ser dones, negres i treballadores. En l'àmbit laboral, per exemple, a la majoria de dones negres, se les desplaça a feines de neteja o de magatzem, mai en tasques de cura o d'atenció al públic.

La pedagogia és clau per modificar aquest paradigma?

Tenint en compte que el problema és estructural, calen polítiques transformadores. Però també treballar en comunitat. Jo, personalment, he abaixat el puny per estendre la mà. Perquè, d'acord amb el que estableix l'educació, si només ens dediquem a cridar i denunciar, no arribarem enlloc. No es tracta de moderar el discurs, sinó de defensar alternatives i compartir-les amb la resta de persones. ◀